

A m. kir. csendőrség illetményeinek változása.

A m. kir. csendőrség tényleges szolgálatban álló tagjainak az illetményrendszerét az 1930. évi XXVI. t.-c. és az annak végrehajtása tárgyában kiadott 1930. évi 3260 M. E. számú kormányrendelet (75.000/VI. b.—1930. számú belügyminiszteri körrendelet) állapította meg. (Közölte az 1931. évi csendőrségi zsebkönyv.) Az illetmények összege — az államháztartás pénzügyi helyzetéhez képest — többször változott.

Ebben az ismertetésben a jelenlegi illetménykiszabot van feltüntetve, figyelemmel az 1937. évi 7.000 M. E. számú kormányrendelet (közzéteve az 1937. évi 23. számú Csendőrségi Közlönyben a 282.300/VI. b.—1937. számú belügyminiszteri körrendelettel) és más, az illetményekre vonatkozó belügyminiszteri rendeletek határozmányaira.

Ha az itt közölteket az 1931. évi csendőrségi zsebkönyvben előjegyezzük, az 1938. évi január 1-től érvényben levő illetményszabályok összefoglalását kapjuk, a „Ruházat” kivételével, melyet az 1932. évi csendőrségi zsebkönyvben ismertett „Ideiglenes ruhagazdálkodási utasítás” tartalmaz, figyelembevéve az időközben történt változtatásokat.

I.

Rangosztályba soroló havidíjasok (tisztek) illetményei.

(1931. évi Cs. Zsk. 279. oldal.)

A m. kir. csendőrség rangosztályba soroló havidíjasainak (tisztek) rendszeres állandó illetménye a 282.300/VI. b.—1937. számú belügyminiszteri körrendelet szerint a következő:

Havidíj, csendőrségi pótdíj és tisztiszolgaváltáság.
(279—282. oldal.)

Rangosztály	Rendfokozat	Havidíj fokozat	Havi kiszabot		Összesen havi	Tisztiszolgaváltáság	Megjegyzés
			havidíj	csendőrségi pótdíj			
			p e n g ő				
III.	Altábornagy	.	844.—	116.—	960.—	P 10·50	
IV.	Tábornok	.	712·50	97.—	809·50	11— pengő	
V.	Ezredes	1	541.—	114·50	655·50		
		2	505.—	85.—	590.—		
VI.	Alezredes	1	384·50	136.—	520·50	11— pengő	
		2	325.—	145.—	470.—		
VII.	Őrnagy	1	314·50	136.—	450·50	11 50 pengő	
		2	277.—	139.—	416.—		
VIII.	Százados	1	246·50	131·50	378.—	11 50 pengő	
		2	227·50	124·50	352.—		
		3	206.—	120.—	326.—		
IX.	Főhadnagy	1	202.—	96·50	298·50	11 50 pengő	
		2	186·50	86.—	272·50		
X.	Hadnagy	.	154.—	74·50	228·50	11 50 pengő	
		3	161·50	93.—	254·50		
XI.	Zászlós	.	133·50	64.—	197·50		

Korpótdíj.
(1931. évi Cs. Zsk. 286. oldal.)

rang- osztály	Rendfokozat	Fokozat	Kiszábat egy hónapra
			p e n g ő
VI.	Alezredes	1	42.—
		2	25.—
VII.	Őrnagy	1	25.50
		2	21.—
VIII.	Százados	.	21.50

A korpótdíj csak azoknál számít a nyugdíjba, akiket

a) a szolgálatban valósággal eltöltött negyven év után, vagy

b) életük hatvanadik évének betöltése után, vagy

c) mint mindennemű szolgálatra alkalmatlanokat felülvizsgálat útján helyeztek nyugállományba.

A havidíj, csendőrségi pótdíj, tisztiszolgaváltás és korpótdíj illetékességére, felszámítására stb. vonatkozó és az 1931. évi csendőrségi zsebkönyvben ismertetett egyéb szabályok érvényben maradtak.

Családi pótlék.

(1931. évi Cs. Zsk. 282. oldal.)

A családi pótlékra vonatkozó és az 1931. évi csendőrségi zsebkönyvben ismertetett szabályok érvényben vannak, a következő eltéréssel:

a családi pótlék összege a rangosztályba soroló havidíjas közös háztartásban élő felesége után havi 6.— pengő;

igényjogosult első két gyermek után egyenkint havi 12.— pengő;

a harmadik és a három felüli gyermekek mindegyike után, ha igényjogosultak, havi 18.— pengő. Ha a családi pótlékra való igény feltételeinek megfelelő gyermekek számában változás áll be, a családi pótlék összegét újból kell megállapítani és pedig olyképpen, hogy az első két gyermek után egyenkint havi 12.— pengő, a harmadik és a három felüli gyermekek után pedig egyenkint havi 18.— pengő családi pótlék jár.

A törvényes feleség után a családi pótlék abban az esetben is illetékes, ha a feleségnek önálló jövedelme vagy keresete van. Ha azonban a rangosztályba soroló havidíjasnak a vele közös háztartásban élő felesége állami, vagy a nyugellátás szempontjából az állammal viszonyosságban álló hatóságnál, hivatalnál, intézetnél vagy intézménynél stb. tényleges szolgálatban áll, vagy azoktól ellátásban részesül, részére a felesége után családi pótlék nem jár.

Az előbbi bekezdésben említett esetben a férj köteles az illetményeket számfeljő hivatalnak (gazdasági hivatalnak) késedelem nélkül bejelenteni, hogy felesége az előbbieken meghatározott szolgálatba lépett.

Az 1927. évi XIV. t.-c. alapján elnyert a közszolgálati alkalmazottak gyermekeinek tanulmányi állami ösztöndíja a családi pótlék illetékességét nem érinti.

A közös háztartásban élő törvényes feleség után illetékes családi pótlékot annak a hónap-

nak az elszajétól kell folyósítani, amelyben a férj a házasság megkötését bejelenti.

Gyermek születése esetén, a születésnek 30 napon belül történt bejelentése után a családi pótlék már annak a hónapnak elszajétól kezdve jár, amelyben a gyermek született.

Az újszülött gyermek születésének 30 nap után történt bejelentése esetén azonban a családi pótlékot csak a bejelentés napját követő hó elszajétól lehet felszámítani.

„Egyéb” családtag után családi pótlék engedélyezése iránt előterjesztendő kérelemnek a következő adatokat kell tartalmaznia:

1. hogy a figyelembe venni kért családtagot minden más támogatás nélkül kizárólag és állandóan a kérelmező maga tartja el és hogy vele közös háztartásban él;

2. hogy a figyelembe venni kért családtag teljesen munka- és keresetképtelen;

3. hogy mind a kérelmező maga, mind felesége, valamint a figyelembe venni kért családtag teljesen vagyontalan;

4. hogy sem a kérelmezőnek magának ténylegességi illetményein felül, sem a figyelembe venni kért családtagnak nincsen külön jövedelme, vagy keresete, s hogy ez utóbbi nyugdíjat, kegydíjat, vagy bármely címen ellátást nem élvez;

5. hogy a kérelmező háztartásában nincs más önálló keresetű családtag;

6. hogy a figyelembe venni kért családtagnak más olyan — a kérelmezőnél közelebbi —

rokona vagy hozzátartozója nincs, aki az illetőnek eltartására elsősorban lenne kötelezhető.

Az 1., 3., 4., 5. és 6. pontban felsorolt feltételeket helyhatósági (községi előljárósági) bizonyítvánnyal kell igazolni. Ezeknek a feltételeknek az igazolását egy bizonyítványba is össze lehet foglalni.

A 2. pont alattiakat külön közhatalósági (honvéd-, csendőrorvosi) bizonyítvánnyal kell igazolni.

Ha a figyelembe venni kért családtagnak (édesatyának, édesanyának) folyamodón kívül több gyermeke is van, akkor valamennyinek a vagyoni és kereseti viszonyait helyhatósági bizonyítvánnyal szintén igazolni kell.

A családi pótlékot sem kincstári, sem magánkövetelés vagy tartozás fejében nem lehet lefoglalni.

A családi pótlékra való igényt nem lehet átruházni és nem lehet elzálogosítani. A gyermek után élvezett családi pótlék azonban tartásdíjként, esetleg egész összegében is, végrehajtható, de csak olyan családtagok után, akik után a bíróság tartásdíjat ítelt meg.

II.

Legénységi állományú egyének illetményei.

Az 1931. évi csendőrségi zsebkönyvben adott ismertetés (287—292. oldal) érvényes a túloldali eltéréssel:

Kimutatás

a m. kir. csendőrség legénységi állományú egyéneinek havizsold és csendőrségi pótdíjáról.

Rendfokozat	Havizsold fokozat	Havi kiszabat			Megjegyzés
		havi zsold	csendőrségi pótdíj	Összesen havi	
		p e n g ő			
Alhadnagy	1	170.—	70.—	240.—	
	2	160.—	70.—	230.—	
	3	150.—	70.—	220.—	
Tiszthelyettes	1	140.—	40.—	180.—	
	2	125.—	40.—	165.—	
	3	105.—	45.—	150.—	
Főrszörmester	1	90.—	40.—	130.—	
	2	80.—	40.—	120.—	
Örmester	.	70.—	35.—	105.—	
Csendőr	1	65.—	20:40	85:40	
	2	60.—	20:40	80:40	
Próbacsendőr	.	50.—		50.—	

Élelmezési pénzátalány.

(1931. évi Cs. Zsk. 289—290. oldal.)

Az élelmezési pénzátalány rend- és fizetési fokozatok szerint van megállapítva, a következő kiszabatban:

Rendfokozat	Havizsold fokozat	Havi kiszabat		Megjegyzés
		Buda- pesten	Vidéken	
		p e n g ő		
Alhadnagy	1	45.—	40.—	
	2	45.—	40.—	
	3	40.—	35.—	
Tiszthelyettes	1	65.—	60.—	
	2	65.—	60.—	
	3	55.—	50.—	
Törzsörmester	1	60.—	55.—	
	2	55.—	50.—	
Örmester	.	55.—	50.—	
Csendőr	1	59:60	54:60	
	2	49:60	39:60	
Próbacsendőr	.	30.—	30.—	

Családi pótlék.

(1931. évi Cs. Zsk. 290—292. oldal.)

A családi pótlékre vonatkozó és az 1931. évi csendőrségi zsebkönyvben ismertetett szabályok érvényben vannak a következő eltéréssel:

az alhadnagyok igényjogosult első két gyermeke után egyenkint havi 13.60 pengő, a harmadik és a hármon felüli gyermekek mindegyike után, ha igényjogosultak, havi 18.— pengő; a többi legénységi állományú csendőr egyén igény-

Rangosztály	Rendfokozat	Egy havi lakbér					
		1.		2.		3.	
		lakbérosztályba tartozó					
		a)	b)	a)	b)	a)	b)
III.	Altábornagy	211·21	236·51	190·05	212·90	168·97	189·21
IV.	Tábornok	194·27	219·65	174·87	197·64	155·40	175·72
V.	Ezredes	160·46	190·05	144·44	171·04	128·41	152·03
VI.	Alezredes	143·59	177·40	129·26	159·62	114·84	141·91
VII.	Őrnagy	126·73	143·59	114·—	129·26	101·35	114·84
VIII.	Százados	101·35	126·73	91·23	114·—	81·03	101·35
IX.	Főhadnagy	75·97	92·92	68·38	83·56	60·79	74·29
X.	Hadnagy és zászlós	67·54	75·97	60·79	68·38	54·05	60·79
XI.							
	Alhadnagy és tiszthelyettes	55·08	64·25	49·58	57·83	44·—	51·41
	Törzsőrmester és őrmester	45·91	55·08	41·25	49·58	36·66	44·—
	Csendőr és próbacsendőr	40·33	45·91	36·33	41·25	32·25	36·66
	Egy istállóért egy tisztí ló számára (egy tisztí ló állásért)	29·75		26·75		23·75	
	Egy kocsiszínért egy tábornoki kocszi számára	16·08		14·50		12·91	

illetmény az						Megjegyzés
4.		5.		6.		
állomásokon pengő értékben						
a)	b)	a)	b)	a)	b)	
147·81	165·52	126·73	141·91	105·57	118·22	<p>Az a) alatti tételek a kettő vagy ennél kevesebb csa ádi pótlék élvezetében állók és a nőtlenek. » (b) alatti tételek a három vagy annál több csa ládi pótlék élvezetében állók részére illetékesek.</p> <p>76 és poszt mint</p> <p>2291 1240 21 16 2312 2840</p>
136·—	153·71	116·53	131·79	97·13	109·78	
112·31	133·01	96·29	114·—	80·19	94·99	
100·51	124·12	86·17	106·41	71·76	88·70	
88·70	100·51	75·97	86·17	63·32	71·76	
70·91	88·70	60·79	75·97	50·67	63·32	
53·20	65·01	45·61	55·73	37·95	46·46	
47·30	53·20	40·48	45·61	33·73	37·95	
38·50	44·91	33·—	38·50	27·50	32·08	
32·08	38·50	27·50	33·—	22·91	27·50	
28·25	32·08	24·16	27·50	20·16	22·91	
20·75		17·83		14·83		
11·25		9·66		8·—		

jogosult első két gyermeke után egyenkint havi 12.40 pengő, a harmadik és a három felüli gyermekek mindegyike után, ha igényjogosult, havi 16.50 pengő.

Ha a családi pótlékra való igény feltételeinek megfelelő gyermekek számában változás áll be, a családi pótlék összegét újból kell megállapítani és pedig olyképpen, hogy az alhadnagyok első két gyermeke után egyenkint havi 13.60 pengő, a harmadik és a három felüli gyermekek után egyenkint havi 18.— pengő, a többi legénységi állományú csendőr egyén első két gyermeke után egyenkint havi 12.40 pengő, a harmadik és a három felüli gyermekek után pedig egyenkint havi 16.50 pengő családi pótlék jár.

Ruházat.

Az 1932. évi csendőrségi zsebkönyvben ismertetett „Ideiglenes ruhagazdálkodási utasítás” határozványai szerint, figyelembe véve az időközben történt változtatásokat.

III.

Szállásilletmény.

A lakáspénz és a bútorbér illetékességére nézve az 1931. évi csendőrségi zsebkönyvben (294—295. oldal) közölt ismertetés érvényes azzal az eltéréssel, hogy a lakáspénzeket — lakbér, bútorbér, istállóbér — előzetes havi részletekben kell folyósítani, a 283—284. oldalakon közzétett táblázatokban feltüntetett kiszabásban.

A községek közül Mátýásföld az V. lakbérosztályba soroltatott.

Bútorbér.

Bútorbér minden állomáshelyen altábornagytól őrnagygig egy hónapra 0.42 pengő, századostól zászlósig egy hónapra 0.32 pengő, lakberváltáság élvezetében álló legénységi állományú egyének részére egy hónapra 0.21 pengő.

Istállóbér.

Istállóbér csak azoknak a rangosztályba soroló havidíjasoknak illetékes és engedélyezhető, akik szervezetszerűleg lótartásra vannak kötelezve, lovat tényleg tartanak és lovuk részére kinstári férőhely nem biztosítható.

Ezek az igényjogosultak kötelesek az istálló- és esetleg kocsiszínbér folyósításának engedélyezését esetről-esetre a belügyminisztertől kérni.

Szolgálati utazások alkalmával felszámítható illetmények.

(298. oldal.)

Az 1931. évi csendőrségi zsebkönyvben foglalt ismertetés „Általános határozványok” fejezetének tizenkettedik bekezdése érvénytelen; helyette a következők érvényesek:

„Szolgálati utazások alkalmával vasuton az alábbi kocsiosztályok viteldíjai számíthatók fel:

Belföldön:

III—V. rangosztályba soroló havidíjasoknak az első, a többi rangosztályba soroló havidíjasoknak a második, egyéb csendőr egyéneknek pedig a harmadik kocsiosztály viteldíja.

Külföldön:

III. rangosztályba soroló havidíjasoknak, valamint az altábornagyi helyet betöltő tábornokoknak az első, a többi rangosztályba soroló havidíjasoknak a második, egyéb csendőr egyéneknek pedig a harmadik kocsiosztály viteldíja.

Személyi segédtszti minőségben, előjárója kíséretében szolgálatilag utazó tisztet ugyanaz a kocsiosztály illeti meg, mint az előjáróját.

Repülőgépet kizárólag a belügyminiszter előzetes engedélye alapján lehet igénybe venni. Gépkocsinak személyszállításra való igénybevételéhez elvileg a belügyminiszter előzetes engedélye szükséges. Sürgős és indokolt esetben azonban gépkocsit előzetes engedély nélkül is igénybe lehet venni, de ebben az esetben a felmerült költségek elszámolására utólagosan kell a belügyminiszter engedélyét kérni.

Akik a kincstár által fizetendő térítmény ellenében kedvezményes vasúti utazásra jogosító arcképes igazolványra igényjogosultak, vasúton való utazásoknál tekintet nélkül arra, hogy arcképes igazolványukat kiváltották-e, s hogy annak felmutatásával váltottak-e jegyet, vagy sem, a kincstár terhére csak a kedvezményes viteldíjakat számíthatják fel.

Azok után, akik kedvezményes vasúti utazásra jogosító arcképes igazolványra nem igényjogosultak (csendőr, próbacsendőr) a teljes vasúti viteldíj számítható fel.

A kedvezményes árú vasúti utazásra jogosító arcképes igazolvány igénybevételéért az államvasutak részére járó térítési díjnak az igénybevevők által viselendő részét a naptári év folyamán teljesített első szolgálati utazásról szerkesztett utazási számadásban fel lehet számítani,

tekintet nélkül arra, hogy az utazó az első hivatalos utazásra alkalmával a vasúton (hajón) való utazáshoz menetjegyet váltott, vagy saját szállító eszközt vette-e igénybe.

Ezt a térítést azonban nem lehet felszámítani, ha a hivatalos utazás helyi érdekű villamosvasutak járatain, postajáraton, előfogaton, vagy ezek helyett gépkocsin vagy saját szállító eszközön történt.

Legénységi egyének ezt az összeget csak olyan, a naptári év folyamán teljesített első szolgálati utazás alkalmával számíthatják fel a kincstár terhére, amikor menetjegy váltására kötelezettek (tehát nem átalányozottan utaznak) és a szolgálati utazásnál az őket megillető kedvezményt a kincstár javára tényleg igénybe is vették.

A kedvezményes árú jegy váltására jogosító arcképes igazolvány kiállításai, vagy meghosszabbítási (érvényesítési) díját a kincstár terhére nem lehet felszámítani.

A legénység vasúti utazására a felsorolt határozványokon kívül még a következők mértékadóik:

a) szolgálatilag utazó csendőrlegénység vasúti menetdíja az alább felsorolt vasúti vonalakon történő utazások alkalmával átalányozás útján nyer elszámolást.

Az átalányozás kiterjed:

a) a m. kir. államvasutak és a kezelésében álló összes vasutak vonalaira;

b) a Mohács—Pécsi vasút Üszög—Villányi vonalára;

c) a Békéscsaba—Békési;

d) a Bánréve—Ózdi vonalra;

- e) a Győr—Sopron—Ebenfurti vasút;
 f) a Szeged—Csanádi vasút Rt.;
- g) a Nyíregyháza-vidéki Kisvasutak és Bodrogközi Vasút vonalaira.

A Győr—Sopron—Ebenfurti Vasút Rt. által járatott gyorsmótorvonatokra (sínautóbuszra) az átalányozás nem érvényes.

Nem terjed ki az átalányozás a hazai magánvasutakra, és pedig:

- a) a Budapesti Helyiérdeki Vasutakra;
- b) a Debrecen—Nyírbátori és
- c) a Mohács—Pécsi vasút fentebb meg nem jelölt vonalrészeire.

A vasúti költségek átalányozása a csendőrlégénységnek egyenruhában tejesítendő összes szolgálati utazásaira érvényes, de csak a legénység személyes szállítására vonatkozik. Idetartoznak a csendőrségnél előírt katonai sportkiképzés fejlesztését szolgáló sportversenyekre kirendelt versenyzők vasúti utazásai is.

A kincstár terhére szállítható lovak, podgyász és átköltözködési ingóságok vasúti szállítási költségét a vasúti pénztáraknak készpénzen kell megfizetni.

Az átalányozás lényege, hogy az átalányozott vasutakon a szolgálatilag utazó csendőrlégénység menetjegy váltása nélkül utazik.

A jegynélküli vasúti utazás jogosságának igazolására a menetlevél első oldalának bal felső szélére a következő záradékot kell rávezetni: „Érvényes szolgálati utazásra, vasúti menetjegy nélkül.”

Járőrszolgálat közben váratlanul szükségessé váló utazásnál a járőr tagjai menetlevél helyett

a „Szolgálati lap”-pal is átalányozottan, azaz vasúti menetjegy váltása nélkül utazhatnak.

A csendőrségi tényleges szolgálatban álló egyénei a budapesti helyiérdeki vasutak vonalain a csendőrségi személyazonossági igazolvány alapján *szolgálaton kívül* félárú menetjeggyel utazhatnak.

Az 1931. évi Cs. Zsk. 301. oldalán, az első bekezdés után írjuk be:

„Nőtlen legénység áthelyezések (tartós vezénylések), továbbá fel- vagy leszerelések alkalmával vasúton vagy gőzhajón a kincstár terhére legfeljebb 50 kilogramm kézipodgyászt vihet magával, amely után a tényleg fizetett kézipodgyász-viteldíjat jogosult elszámolni. Az 50 kilogrammot netalán meghaladó súly után eső viteldíjösszeget a kincstár terhére elszámolni nem lehet.

Ezen kézi podgyásznak a vasúti, vagy gőzhajóállomáshoz, valamint az onnan való szállításáért 10 kilogrammonként 30 fillér számítható fel a kincstár terhére.

Ezen podgyász-viteldíj felszámítható a Gödöllőre, Kenderesre és a környékbeli örsökre legalább hét napon át, vagy azon túl, továbbá a fürdőévad tartama alatt a balatonmenti örsök megerősítésére és fürdőkülönítményekre leglább három hónapig ideiglenesen vezényelt csendőrök által, továbbá a három hónapnál hosszabb ideig tartó tanfolyamokba vezényelt csendőrlégénység részére akkor, ha a vezénylés ideje alatt sem vezényeltetési pótdíjban, sem átköltözködési illetményekben nem részesülnek.

A kincstár terhére szállítható kézipodgyász vasúti viteldíján kívül a következő póttíltékek,

mégpedig 10 fillér kincstári bélyegilleték, 4 fillér bevény és darabonként 4 fillér mérlegelési díj is felszámítható.

Szállítási díj.

(1931. évi Cs. Zsk. 307. oldal.)

A szállítási díj címén kezdetű bekezdés után írjuk be:

„A málháknak (átköltözködési ingóságoknak) géperező jároművön szállítása esetén a szállítási díj címén csak annyit lehet elszámolni, amenny a tényleg szállított ingóságok súlyának (a géperező jároművének súlyával együtt) megfelelő költözködési ingóság után felmerült volna, ha teherárúként a magyar államvasút szállította volna. Ha a szállított ingóság súlyát a hiteles megállapítva, a felszámítható szállítási díj rangosztályba soroló havidíjasoknál a 10.000 kg legénységi egységénél pedig az 5000 kg. súlyú költözködési ingóság vasúti teherárú díjszabásának nem haladhatja meg. Ilyen esetben az üres teher szállító kocsinak a szállítóhoz visszaszállításából felmerülő költséget felszámítani nem lehet.

Átköltözködési átalány.

(1931. évi Cs. Zsk. 307—308. oldalán.)

Az 1. és 2. pontban közöltek helyett a következők érvényesek:

Az átköltözködési átalány az alábbi ki-
szabásban illetékes:

Az igényjogosult megnevezése	K i s z a h a t		
	családi pótlékban nem részesülő	1 vagy 2	3 vagy több
		családi pótlék élvezetében álló	
csendőregyének részére, pengő			
Altábornagy	300	1000	1100
Tábornok		850	1000
Ezredes	220	700	850
Alezredes	170	600	700
Őrnagy	145	500	580
Százados	130	400	480
Főhadnagy	100	300	350
Hadnagy	70	250	300
Zászlós		150	200
Alhadnagy	—	120	160
Tiszthelyettes		100	120
Törzssörmester	—	50	70
Őrmester		—	—
Csendőr	—	—	—

Abban az esetben, ha egy éven belül költözködési költségtérítés újból illetékesé válnék, az átköltözködési átalány csak akkor fizethető ki, ha ez alkalommal az igényjogosult az átköltözködést tényleg végrehajtja, vagyis átköltözködési ingóságait akár az utolsó, akár pedig

valamely előző állomáshelyéről az új állomáshelyére szállítja. Az átköltözködési átalány felszámításának alapját ily esetben a vonatkozó utazási számadáshoz az igényjogosult által csatolandó és a költözködés végrehajtására vonatkozó nyilatkozat és az átköltözködési ingóságok szállításából felmerülő költségekre vonatkozó fuvarlevél stb. képezik.

Nőtlen legénységnek költözködési utazása (áthelyezése, tartós vezénylése) alkalmával utiköltségtérítésre, vagyis az illetményszerű szállítóeszköz viteldíjára és 50 kg. kézipoggyász után felszámítható vitel stb. díjakra van igénye.

Helyi ügykódések.

(1931. évi Cs. Zsk. 309—310. oldal.)

A 3. és 4. bekezdés helyett a következők érvényesek:

Helyi ügykódések alkalmával napidíj (hányad) nem számítható fel.

Az esetleg engedélyezett helyi fuvar (ügykódési) átalányok helyett csupán a legolcsóbb közlekedési eszköz (villamos) viteldíjtérítése számítható fel.

Budapest székesfőváros területén teljesített sürgős kirendelések alkalmával, ha a távolság a kiindulási helytől a kirendelési helyig a legközelebbi úton számítva 2 kilométert meghalad, 48 helyi viteldíj számítható fel.

Budapesten nyomozási ügyekben ügyködő és a csendőrség összekötő tisztjénél megjelenésre kötelezett csendőrrjárőrök személyenként 2—2, a mindenkori átszálló villamosvasúti jegy árának megfelelő, valamint esetenként az ügy-

kódésekkel kapcsolatban valóban szükségszerűen még felmerülő villamosvasúti költségeiket felszámíthatják. A villamosvasúti költségek felszámításának szükségességét, illetve jogosságát a vonatkozó utazási okmányon (menetlevél, szolgálati lap) a csendőrség összekötő tisztje záradékban igazolja.

V.

Különlélek.

Az 1931. évi Cs. Zsk. 314. oldalán a „Személyi pótlék” szövege után írjuk be:

Vitézségi érempótdíj.

Legénységi vitézségi érmek után pótdíjak folyósítására az alábbi rendelkezések mértékadóak:

- a) a legénységi arany vitézségi éremmel kitüntetetteknek havi 20.— P
 - b) I. osztályú ezüst vitézségi éremmel legálább három ízben kitüntetetteknek havi 10.— P
 - c) I. osztályú ezüst vitézségi éremmel két ízben kitüntetetteknek havi 5.— P
- érem pótdíj illetékes.

Egy és ugyanaz a személy egyidejűleg az arany és az I. osztályú ezüst érmek után is kaphat pótdíjat. A vitézségi érempótdíj minden hó 1-én előre illetékes.

Az érempótdíjra való igény annak a hónapnak az első napjával kezdődik, amelyben az érem adományoztatott és azzal a hónappal szűnik meg, amelyben az igényjogosult meghal, vagy amelyben őt büntetőbírótság olyan cselekmény miatt, amellyel a vitézségi érem elvesz-

tése törvényszerűleg egybe van kötve, jogerősen elítélte. Bíróilag elrendelt fenyítő, vagy vizsgálati fogság, valamint hadifogság tartamára az érempótdíj ideiglenesen megszűnik. Elhalt éremtulajdonos részére az illetékes, de még fel nem vett pótdíjat a hagyatéka közé kell felvenni. A vitéségi érempótdíjból sem bírói, sem közigazgatási úton nem lehet levonást eszközölni.

Közlekedési segély.

Az 1931. évi Cs. Zsk. 314—315. oldalain közölt rendelkezés helyett a következő érvényes:

1. Budapest székesfőváros vámterületén belül lakó és közlekedési segély élvezetében álló csendőregyének a közlekedési segély élvezetében további rendelkezésig megmaradnak.

Ha azonban költözködnek, illetve lakást cserélnek, a közlekedési segélyre való igényük megszűnik, tekintet nélkül arra, hogy közelebb, vagy távolabb béreltek lakást. Ezek részére a közlekedési segély még akkor sem illetékes, ha az újonnan bérelt lakás és a szolgálati beosztás (alkalmaztatás) közötti távolság a 4 kilométert meghaladja.

2. Közlekedési segély csak azoknak a Budapest állomásos és a székesfőváros vámterületén belül lakó családi pótlék élvezetében álló tényleges állományú csendőregyéneknek engedélyezhető:

a) akiknek szolgálati beosztásuk (alkalmaztatásuk) helye akként változik, hogy a lakás és a szolgálati alkalmazás közötti távolság a 4 kilométert meghaladja;

b) akiknek szolgálati beosztásuk (alkalmaztatásuk) helyétől 4 kilométernél távolabb fekvő kincstári (természetbeni) lakás hivatalból utaltatott ki.

3. Lakásváltoztatás esetén azonban a 2. pont alapján engedélyezett közlekedési segélyre való igény az 1. pont értelmében szintén megszűnik.

A közlekedési segély engedélyezése iránt a belügyminiszterhez előterjesztendő kérelemknél a helyi hatóságnak azt az igazolását, hogy illetményeszerű lakás, a hivatalos helyiség 4 kilométernyi körletén belül nem bérelhető, mellőzni kell. Vidéki állomáshelyeken szolgálatot teljesítő csendőregyéneknek közlekedési segélyre igényük nincs.

Kórházi ápolásra való igény.

Az 1931. évi Cs. Zsk. 316—317. oldalán közölt rendelkezés helyett a következő érvényes:

Tényleges állományú és várakozási illetményekkel szabadságolt csendőr havidíjasok, továbbá legénységi állományú egyének, valamint ezeknek olyan családtagjai, akik után a családfő családi pótlékban részesül, megbetegedésük esetén honvéd és közrendészeti (katonai) állami vagy közkórházba való felvételre igényt tarthatnak.

A honvéd és közrendészeti kórházakban, valamint a József főherceg szanatóriumban a következő gyógy- és ételmezési költségek fizetendőek:

Folyószám	Családfő számításba jövő illetményeinek összege (Havidíj + csendőrségi pótdíj)	Családfő és családi pótlékban részesülő családtag után						Családfőt (ápolat) igazolt közös háztartásban élő egyéb családtag után a kórháznak (szan.-nak) közvetl. fizetve terhell	
		a családfő illetményeit terhell		atafányozással a javadalmazást terhell		együttesen			
		kórházban	József fh. szanatóriumban	kórházban	József fh. szanatóriumban	kórházban	József fh. szanatóriumban		
p e n g ő									
1	havi 100 P-ig bez.	1.—	2.—	1:50	1:50	2:50	3:50	2.—	3.—
2	„ 200 P-ig „	1:15	2:15	1:50	1:50	2:65	3:65	2:15	3:15
3	„ 300 P-ig „	1:90	2:90	1:50	1:50	3:40	4:40	2:90	3:90
4	„ 400 P-ig „	2:10	3:10	1:50	1:50	3:60	4:60	3:10	4:10
5	„ 500 P-ig „	2:60	3:60	1:50	1:50	4:10	5:10	3:60	4:60
6	„ 600 P-ig „	2:80	3:80	1:50	1:50	4:30	5:30	3:80	4:80
7	„ 700 P-ig „	3:10	4:10	1:50	1:50	4:60	5:60	4:10	5:10
8	„ 800 P-ig „	3:30	4:30	1:50	1:50	4:80	5:80	4:30	5:30
9	„ 900 P-ig „	3:60	4:60	1:50	1:50	5:10	6:10	4:60	5:60
10	„ 1000 P-ig „	3:90	4:90	1:50	1:50	5:40	6:40	4:90	5:90
11	„ 1000 P-n felül	4:50	5:50	1:50	1:50	6.—	7.—	5:50	6:50
12	Alhadnarytól— próbacsendőrig illetményeik összegére való tekintet nélkül	1:50	1:50	1.—	1.—	2:50	2:50	1.—	2.—

12. folyószám alattiak pedig a legénységi állományú egyénekre vonatkoznak.

A táblázat 2. rovatában felsorolt értékhatárok úgy a családfőnél, mint a családtagoknál a családfő csökkentett összegű ellátása után értendők.

A nőtlen legénység az ápolás minden napjára a napi 1 P 50 fillér gyógy- és ételmezési költségterményen felül még napi 50 fillért tartozik az illetékes gazdasági hivatalnak befizetni, amely összeg az illetékes örs közzgazdálkodása (közétkezése) javára esik.

A családfővel igazolt közös háztartásban élő egyéb családtagok alatt

a) a családfő (elhunyt családfő) atyját és anyját;

b) azokat a gyermekeket, akik után családi pótlék nem jár, fiúkat, ha testi, vagy szellemi törődöttség következtében teljesen munkaképtelenek; leányokat, ha hajadonok, özvegyek, vagy elváltak;

c) elvált, özvegy vagy hajadon nőtestvért kell érteni.

A kedvezmény odaítélésénél alapfeltétel, hogy az említett családtagok semmiféle ellátással, jövedelemmel, vagy keresettel sehonnán sem bírnak.

Honvéd és közrendészeti kórházba való felvételüket szolgálati úton a m. kir. honvédelmi minisztertől (12. osztály) kell kérelmezni.

Az említett egyéb családtagok honvéd- és közrendészeti kórházba való felvételük esetén a részükre megállapított gyógy- és ételmezési költséget saját maguk tartoznak felvételükhöz

Az 1—11. folyószám alatt felsoroltak a rangosztályba soroló havidíjasokra (tisztek), a

a tárgy hónap 10-ig, vagy 20-ig, avagy végéig terjedő napjaira, illetve minden hó 1-én, 11-én tíz-tíz napra, 21-én pedig a hónap hátralévő napjaira előre a kórház gazdasági hivatalának befizetni.

A csendőrségi szolgálat teljesítése alkalmával önhibáján kívül sebesül vagy sérül meg valamely legénységi állományú csendőregyén és ennek következtében kerül gyógykezelés alá, akkor úgy a kórházi, valamint a kórházon kívüli gyógykezeltetés, ápoltatás és esetleges utazási költségek a kincstár terhére felszámíthatók.

Az első felszámításhoz mindenkor a kivizsgáló részletes jelentést kell csatolni.

Csendőregyéneknek joguk van orvosi rendeletre a honvéd- és közrendészeti kórházban akár mint ápolottnak, akár mint bejáró betegnek röntgen-, kvarc- és diathermia-kezelést a honvéd- és közrendészeti kórházak számára mindenkor megállapított és készpénzben előre befizetett térítés ellenében igénybe venniük.

A honvéd- és közrendészeti kórház által kimutatott ilyen költségek utólagos megtérítését az alábbiak szerint lehet igényelni és a javadalmazás terhére elszámolni.

Havidíjasoknak sajátmaguk, valamint családtagjaik után felmerült ilyenmű költségek megtérítésére igényük nincs.

Legénységi állományú egyéneknek saját személyük után felmerült röntgen-, kvarc-, diathermia kezelési költségeit a honvéd- és közrendészeti kórház igazolása alapján teljes összegben a javadalmazás terhére lehet elszámolni.

Legénységi állományú egyéneknek családtagjai után felmerült röntgen-, kvarc- és dia-

thermia kezelési költségeit a honvéd- és közrendészeti kórház igazolása alapján 50%-ban a javadalmazás terhére lehet elszámolni.

Polgári kórházakban, vagy megánosoknál eszközölt röntgen-, kvarc- és diathermia-kezelésből felmerült költségeket a javadalmazás terhére elszámolni nem lehet.

Vasúti menetdíjkedvezmény.

Az 1931. évi Cs. Zsk. 319—320. oldalán tárgyalt ezen fejezet utolsó bekezdését töröljük, mert érvénytelen.

Szabadságra utazó csendőr és próbacsendőr rendfokozatú legénységi egyének, szabadságolási igazolványuk alapján vasúton a rendeletileg megállapított díjkedvezményben részesülnek.

Nyugdíjjárulék.

(1931. évi Cs. Zsk. 320. oldal.)

Folytatólag a „Nyugdíjjárulék” szövegének első bekezdése után írjuk be:

„Próbacsendőrök próbaszolgálatuk tartama alatt mindaddig, amíg nem véglegesítettnek, nyugdíjjárulékot nem fizetnek s ilyen címen illetményeikből levonást eszközölni nem lehet.”

Temetési járulék és temetési segély.

(1931. évi Cs. Zsk. 320. oldal.)

Az 1931. évi csendőrségi zsebkönyvben közzétett rendelkezések érvényben vannak azzal az eltéréssel, hogy a temetési segély összegének megállapításánál az 1 pengő 12 fillér alapdíjat nem lehet felszámítani.

Megjegyzés. Ebben az ismertetésben tárgyalni csökkentett illetmények alapján kell kiszámítani és levonni a nyugdíjjárulékot, kell megállapítani a temetési járulékot és a tényleges állományban elhalt csendőrségi egyén özvegye vagy anyátlan árvája (árvái) részére az elhalálozás napját követő hó elsejétől számított három havi folytatólagos készpénzjárandóságát.

VI.

Átalányilletmények.

(1931. évi Cs. Zsk. 322. oldal.)

Az 1931. évi csendőrségi zsebkönyvben ismertetett átalányilletményeknél az alábbi változások vannak:

Irodai, írószer- és irodavilágítási átalányok.

Érvényes az 1931. évi csendőrségi zsebkönyvben közzétett táblázatban feltüntetett összeg, a következő eltéréssel:

A kerületi parancsnok egészségügyi előadója irodaátalánya: Budapesten havi 5.00 pengő, a többi kerületnél havi 2.00 pengő.

A nyomozó osztályparancsnokság számára havi 30 pengő.

A m. kir. államrendőrség budapesti főkapitányságához beosztott csendőrösszekötőtiszt számára havi 25 pengő. A motortiszt részére 2 pengő szöveget törölni kell.

Az 1931. évi csendőrségi zsebkönyv 328. oldalán a „Fogdák és őrszobák fűtési és világítási átalánya” után:

Tisztogatási átalány.

A laktanyafolyosók, az udvar és a járdák separtására, a lakószobák és fogdahelyiségek tisztántartására, a köolajlámpák meggyújtására,

seprők, hőhányólapátok beszerzésére, kapu- és folyosókilincsek tisztítására havonként minden őrsnek 4 pengő, mint állandó és a kincstárral szemben többé elszámolás alá nem eső átalány jár, mely minden hó 1-én előlegesen kifizetendő.

Azok után a laktanyák után, amelyekben őrs nincsen és a laktanyában csak olyan parancsnokságok (hivatalok) vannak elhelyezve, amelyek irodaszolgával (laktanyaszolgálóval) rendelkeznek, ugyancsak a fentebb megállapított átalány illetékes.

A külön laktanyában elhelyezett tanosztály, illetve tanalosztályok részére, ha a laktanyában rendszeresített irodaszolga nincsen és a laktanyában szolgálatot teljesítő legénységi egyének száma a 15-öt meg nem haladja, a laktanya tisztántartására pótlék fejében a havi 4 pengő átalányon felül havonként 2 pengő, 16—30 főnyi átalánytöbblet után 4 pengő és ezenfelül havi 6 pengővel több jár.

Ez az átalány is a laktanya után és nem tanalosztályonként illetékes.

Külön elhelyezett szárny- vagy nyomozóalosztályparancsnokságnak tisztogatási átalányra nincsen igénye.

Cs. Zsk. 1931/329. oldalán a „Világítási átalány után:

Fogdahelyiségek után járó átalány.

Fogdahelyiségekben használt takarók és szalmazsákok tisztítására, továbbá a szalmazsákok új és utántöltésére minden rendszeresített ágykészlet után évente 2 pengő 10 fillér illetékes. Minden év január 1-én előre kell felszámítani. Csak azoknak az őrsöknek illetékes, ahol fogda tényleg van,

Átalány a legénységi ágyneműek tisztántartására.

Minden legénységi egyén részére 4 lepedő és 2 vánkoshéj van rendszeresítve; ezeknek a tárgyakkal a mosatása, illetve kicseréléséhez a tisztántartási átalány a következőképpen van megállapítva: május hó 1-től október hó végéig havonta kétszer, november hó 1-től április hó végéig havonta egyszeri mosatást kell számításba venni. A lepedő egyszeri mosatásáért, mint állandó átalány, havonként előlegesen 10 fillér, egy vánkoshéj mosatásáért 6 fillér jár, mely összeg a rendszeresített létszám után számítandó fel.

Szalmaszáktöltési átalány.

Ez az átalány a minden év szeptember hó 1-én eszközrendő teljes új töltésre, továbbá a minden év március 1-én, június 1-én és december 1-én való utáni töltésre jár.

Az e célra beszerzendő ágyszalma bevásárlására meghatározott évi átalány: a teljes új töltésre 80 fillért és minden utántöltésre 40 fillérrel számítva, 1 pengő 20 fillért tesz ki, mely összeget az örsök a rendszeresített létszám után havi részletekben kapják.

A lovasörsöknek a loápolók után ugyanezen átalány jár.

A lovastanalosztályok különös átalánya.

(1931. évi Cs. Zsk. 329. oldal.)

Ezen fejezetnek második bekezdésében felvett 1. pont érvénytelen, helyette a következő rendelkezés érvényes;

1. Loápolási átalány (loápolók bére) fejében a lovastanalosztályoknál — a tisztí lovakat is beleszámítva — a tényleg meglévő lovak után egyenként naponta 40 fillér illetékes.

Hónapközben előállott növedéket, illetve fogytékot mindenkor a következő hónapban kell elsámolni.

Loápolási és istállókabartartási átalány.

(1931. évi Cs. Zsk. 329. oldal.)

E fejezet második bekezdése érvénytelen, helyette a következő érvényes:

„Azon örsök részére, ahol a tényleg meglévő legénységi szolgálati hátaslovak száma ötnél kevesebb, ott az öt ló után megállapított loápolási és istállókabartartási átalány folyósítandó.

Egyebekben az átalányokra vonatkozólag az 1931. évi csendőrségi zsebkönyvben közzétett szabályok érvényben vannak.

Függelék.

Az 1931. évi csendőrségi zsebkönyvben közzétett Függelék-ből (331. oldal) a „vitészégi érempótdíj”, „tisztogatási átalány”, „legénységi ágyneműek tisztántartási átalánya”, „szalmaszáktöltési átalány”, „fogdahelyiségek után járó átalány” szavakat törölni kell, mert ezeknek az illetményeknek a folyósítása időközben megtörtént.

(Ezzel az ismertetéssel az 1933. évi Cs. Zsk.-ben tárgyalt illetmény-közlemény tárgytalanná vált.)

Csendőrségi Lapok

A m. kir. csendőrség szaklapja

Szerkeszti:

Mohácsy Lajos
százados

Megjelenik havonta kétszer.
Szórakoztató és tanácsadó
barátja, önképzésében
támogatója minden csendőrnek.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, I., Böszörményi-út 21. sz.

Telefon: 1-501-90.

Laktanyaügyek, polgári peresügyek.

Ismerteti:

Dr. NURIDHÁZY ZOLTÁN g. százados.

I. LAKTANYAÜGYEK.

A Cs.—12. „Gazdászat Kezelési Utasítás a m. kir. csendőrszárnyak, valamint a csendőrkerületi törzsek számára” című utasítás az elhelyezési fejezet 99. §-a 2. pontjában kimondja, hogy „minden nős altiszt és nőtlen csendőr lehetőleg a laktanyában legyen elhelyezve.”

A laktanyaszerű elhelyezést, illetve a természetbeni kincstári nős lakást a kincstár a csendőrség számára kétféleképpen biztosítja:

1. Az e célra épített vagy vásárolt kincstári épületekben, 2. közületektől vagy magánosoktól magánjogi alapon szerződésileg bérelt, megfelelő beosztású épületekben.

Háborús viszonyok között, amikor az államhatalom közérdekből a tulajdonjogot korlátozza és a háztulajdonosoktól a lakások feletti szabad rendelkezési jogot elvonja, a csendőrség is, ha magánjogi alapon megfelelő elhelyezést nem tudna biztosítani, elhelyezését hatóságilag kiutalt (ú. n. rekvirált) épületben biztosítja. Ez természetesen kivételes kényszermegoldás. Nem is lehet előnyös, mert a háztulajdonos és a bentlakó csendőralakulat között súrlódások keletkeznek, amiket főleg a laktanya elhanyagoltsága, a javítások és tatarozások teljes mellőzése, a hivatalos tatarozások és ezek költségeinek a bérösszegeből való levonása okoznak.

Kiköltözés után pedig a háztulajdonosok rendszerint azon a címen, hogy a csendőrség használatában ingatlanuk megrongálódott és értékéből veszített, polgári peres úton kártérítési követeléssel állnak elő. Egy ilyen peres eljárás igen sok kellemetlenséggel jár. A bentlakó alakulatnak igazolnia kell (jegyzőkönyvileg), hogy a per tárgyává tett hiányosságok az épület átvételekor is fennállottak vagy a hosszú és rendes használat következtében, részint meg azért állottak elő, mert a tulajdonos a szükséges tatarozásokat idejében nem végeztette el stb.

Kincstári építkezések.

A tanácsköztársasági uralom bukása után a fenti tapasztalatok arra serkentették a csendőrpáncsnokságokat, hogy az elhelyezést a kincstár laktanyaépítkezésekkel biztosítsa. Az illetékes minisztériumba az építési javaslatok tömegesen érkeztek és ezek nyomán közgazdasági szempontból és a munkanélküliség enyhítéséből igen nagyarányú kincstári építkezés indult meg. Nemcsak magasabb parancsnokságok és tanalosztályok részére, hanem számos őrs részére is épült kincstári laktanya.

Megállapítást nyert azonban, hogy a kincstári laktanyák építése az államkincstárra az alábbi okokból mégsem előnyös.

Adópolitikai szempontból:

1. Az adóalanyok száma csökken, a kincstár az igen magas ház- és házbérjövedelem adótól elesik.

2. Sőt ő fizet adót, mert a kincstári laktanya után az állam köteles a községi adókat és a közművek díját megfizetni.

Hitelfedezeti szempontból:

3. A megtakarított laktanyabőrösszegeket a kincstári laktanyák karbantartása majdnem felemésztí, sőt régibb és avult kincstári épületeknél túl is haladja.

4. A kincstári laktanyák állandó változtatásoknak vannak kitéve. Falak bontása, emelése, ajtók, ablakok létesítése vagy áthelyezése stb., amelyek igen nagy kiadással járnak.

Szolgálati szempontból:

5. A kincstári laktanya az őrsöt helyhez köti. Az őrs felállítása, meghagyása vagy feloszlatása, áthelyezése és gyakran a létszáma sem igazodhatik a közbiztonsági viszonyokhoz.

A kincstári laktanyák építése tehát egy pár év után csökkent, 1931-ben pedig az államháztartás egyensúlyának helyreállításával kapcsolatban a beruházási hitelfedezet átmeneti beszüntésével megszűnt.

Kincstári laktanya építésére ezidőszent csak abban a kivételes esetben kerülhet sor, ha egy csendőralakulatnak a létezését (felállítását vagy fennmaradását) a közbiztonsági viszonyok bizonyos helységeben feltétlenül megkövetelik és bérlet vagy önkormányzati, avagy magánosok általi építkezéssel az elhelyezés kérdése semmiképpen sem oldható meg.

Ez esetben a pénzügyminiszter úr előzetes hozzájárulásával a belügyminiszter úr a minisztertanácsához előterjesztést tesz és ez utóbbi dönt az építkezés fölött.

A fentiekből megállapítható, hogy a csendőrségnek az elhelyezési kérdések megoldásában továbbra is a fennállása óta jól bevált, magánbérleti rendszernél kell megmaradnia.

Az elhelyezés tekintetében fennálló határozványokat, a kiszabatot, hogy kit mennyi és milyen méretű helyiség illet meg, az Illetékszabályzat 5., 31. és 54. §-ai tartalmazzák.

Azokat a határozványokat, hogy az Illetékszabályzat előírta kiszabatot kik és miként tartoznak biztosítani, a Szárnygazdászati Kezelési Utasítás V. fejezetének 99—105. §-ai írják elő.

Ezeknek a §-oknak gyakorlati megvilágítására szolgál ez az ismertetés.

A Szárnygazdászati Kezelési Utasítás V. fejezete azért szorult megvilágításra, mert

1. az utasítás a világháború előtti időkből származik és azóta a m. kir. csendőrség szervezete lényeges változáson ment át,

2. mert a háború után a magánlakbérleti viszonyok és szabályok is megváltoztak,

3. mert az utasítás lényegénél fogva nem eljárési módokat tárgyal.

Hogy az utasításban előírt szabályokat hogyan végrehajtani, ez a parancsnokságokra van bízva, ennek pedig megvan a maga ismeretköre s ezt érdemesnek látszik gyakorlatiasan egybefoglalni.

A bérleti viszonyok rendezése a magánjog körébe vág és a kincstár anyagi kötelezettségek elé állítja.

A kir. kincstár nevében kötött jogügyletek körül keletkezett hibák, ha tévedésből is erednek, a kincstárnak anyagi veszteséget okoznak, ami viszont egyéni kártérítési kötelezettséget vonhat maga után (1887:XXXV. tc.; illetve Cs—12. Utasítás 128. §).

Mind kincstári, mind pedig magánérdekből célszerű tehát a bérelt laktanyák biztosítása körül mindazokat a magánjogi szabályokat ismerni, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a kir.

kincstár nevében bárki a kincstárnak és saját magának anyagi sérelme nélkül eljárhatson.

A szükséges eljárési módokat, illetve azokat a fontos tudnivalókat, amelyekre a Szárnygazdászati Kezelési Utasítás 99—105. §-ain felül figyelemmel kell lenni, az alábbiak ismertetik a legszükségesebb terjedelemben.

Hogy a „szabályszerű” elhelyezés — Szg. Kez. Ut. 99. §. 1. p. — milyen, azt az Illetékszabályzat, a Szárnygazdászati Kezelési Utasítás 101. §-ának 7. pontja és több csendőrfelügyelői rendelet írja elő.

A megfelelő bérelt laktanyákat fel kell kutatni, illetve puhatolni kell utánuk. Ezt csak az őrsparancsnok végezheti, aki előljáró parancsnokságaitól érrevonatkozóan megkapja a részletes parancsokat.

A Nyilatkozat.

Ha egy házastelek megtekintése során alkalmasnak mutatkozik csendőrségi elhelyezésre, az osztályparancsnokság a tulajdonost ajánlatételre szólítja fel.

Ekkor következik a bérleti jogügylet legfontosabb okmányának, a Nyilatkozatnak a beszerzése, ami rendszerint már az őrsparancsnok feladata.

Az őrsparancsnoknak tehát ezen okmány jelentőségével tisztában kell lennie, mert a Nyilatkozat szabályellenes kiállítása később helyrehozhatatlan hibáknak lehet a kútforrása.

A Nyilatkozat mintáját a Szárnygazdászati Kezelési Utasítás 101. §-hoz tartozó 82. számú melléklet tartalmazza. Az őrsön nincsen Szárnygazdászati Kezelési Utasítás, tehát az őrsparancsnoknak vagy hivatalos Nyilatkozat-nyomtatványt kell beszereznie, vagy a gazdasági hi-

vatalnak kell egy mintát kiadnia, amelyiket az őrsparancsnokoknak mindig kéznél kell tartaniok.

A Nyilatkozat lényege az, hogy a kérdéses ingatlan telekkönyvi tulajdonosa vagy tulajdonosi visszavonhatatlanul felajánlják a kincstárnak meghatározott időre és bérösszegért házastelküket bérbevételre s kötelezik magukat, hogy az előre kikötött állapotban (átalakítás, javítás, pótépitkezés stb.) adják át az épületet.

A Nyilatkozat legfontosabb pontja a 3. pont, amelyben az ajánlattevő a Nyilatkozatot magára nézve szerződéserejének ismeri el.

Erre azért van szükség, mert előfordult már az az eset, hogy az ajánlattevő időközben meggondolta magát és a vállalt kötelezettségtől visszalépett, holott az őrs régi laktanyájának a bérlete már fel lett mondva és az új bérnegyedre a régi laktanyát a tulajdonos magánosoknak bérbé is adta. Így az őrs elhelyezés nélkül maradt és a községi előjáróság segítségével is csak szükségelhelyezést talált hosszabb ideig.

Olyan nyilatkozatot tehát, amelyben az ajánlattevő ezt a pontot mellőzné, már eleve vissza kell utasítani.

A Nyilatkozatot a tulajdonosnak el kell látnia okmánybélyeggel, ezidőszert 2 P értékben.

Megtörtént, hogy a tulajdonos csak ajánlata elfogadása esetén volt hajlandó a Nyilatkozatot felbélyegezni. Ez szabálytalan eljárás és leletezéssel jár. Ha az ajánlattevőn a bírságolás összességét nem lehet behajtani, úgy az okmányt bélyeg nélkül elfogadó köteles azt megérteni.

A Nyilatkozaton felül mindazokat a mellékleteket, amelyeket az ajánlattevő ad (vázrajz,

épitkezési terv stb.), egyenként 30 filléres okmánybélyeggel kell ellátni.

A Nyilatkozatnak másik fontos pontja a 4. pont, amelyben az ajánlattevő megengedi, hogy a kérdéses ingatlanra a kincstár a bérleti jogát az ő további meghallgatása nélkül bekebelezheti. Ezt a kikötést a kincstár igen kellemetlen tapasztalatok után vétette fel a Nyilatkozatba.

Az őrsök elhelyezése nem lehet magánemberek változó anyagi érdekeihez kötve. Az őrs elhelyezését a Szárnygazdaszat Kezelési Utasítás 101. §-ának 5. pontja szerint bérlet útján 3, 6, sőt ha lehet 10 évre kell biztosítani. (Azért nem ír elő az Utasítás 10 évnél hosszabb bérleti időt, mert ahhoz legújabbban előzetes minisztertanácsi hozzájárulás kell.) Éppen ezért kell az ajánlattevőknek magánjogi téren azt a szokatlan és egyoldalú terhet vállalniok, hogy a szerződésben kikötött bérleti időtartam alatt nem mondhatnak fel, holott a kincstár a szokásos bérnegyedek idején előzetesen három hónappal felmondhat.

Egyes laktanyatulajdonosok ingatlanaikat nem családi jellegű háznak tekintették és azzal a titkos fenntartással adták bérbé a csendőrségnek, hogy kínálgó alkalom esetén majd eladják másnak.

Vevő jelentkezése esetén pedig elhallgaták, hogy őket egyoldalú szerződés köti a kincstárral szemben. Így az adás-vétel létrejött, mert a kincstár bérleti joga bekebelezve nem volt és a vevő a telekkönyvi teherlap megtekintéséből erre nem jöhetett rá. Az új tulajdonos jóhiszeműen felmondott a kincstárnak.

A bíróság ezen az alapon a szerződés dacára helyt adott a felmondásnak és a kincstárt

a régi tulajdonossal szemben kártérítési perre utasította.

Más eset is előfordult. A bérelt laktanyát a tulajdonos adósságai következtében elárverezték. A kincstár bérleti joga nem volt bekebelezve. Így az új tulajdonos, aki az ingatlan árverésen vette, nem volt köteles a szerződést bekebelezés nélkül tudomásul venni, felmondott a kincstárnak. A felmondást el kellett fogadni és csak az a jog illette meg a kincstárt, hogy az árverési vételárból kártérítést követelhetett, a bérlet használatáról azonban le kellett mondania.

A Nyilatkozat 4. pontjának az érvényben tartásához is szigorúan kell tehát ragaszkodni. Ettől kivételesen csak ott lehet eltekinteni, ahol a laktanyatulajdonos város vagy község, esetleg nagyobb uradalom, hitbizomány, mert itt adásvételtől, vagy a szerződésileg vállalt kötelezettségek megszegésétől nem kell tartani.

Pénzintézetektől, bankoktól a 4. pont vállalását minden esetben célszerű követelni, mert ezeknek az ingatlanok adásvétele egyik üzletáguk és ha üzleti érdekük úgy kívánja, többnyire igyekeznek a kincstári bérlet kötelezettségétől mentesülni.

Egyik vidéki takarékpénztár a kincstárnak kibérlésre felajánlott házastelkét, amíg ajánlatát a belügyminisztérium elfogadta és a kibérlést engedélyezte, időközben előzetes értesítés nélkül eladta.

A kincstár mindezeknek a meglepetéseknek és kellemetlenségeknek elejét veheti, ha már a Nyilatkozatban elismerteti az ajánlattevővel, hogy a kincstárnak joga van a bekebelezéshez az ő további meghallgatása nélkül.

Az ajánlattevő az így kiállított Nyilatkozatot 2 láttamozó tanu előtt sajátkezüleg írja alá.

Ha nem sajátkezüleg írja alá, hanem valakit erre felhatalmaz, akkor az illetőnek magán- vagy közokiratjellegű felhatalmazással kell rendelkeznie, amelyet a Nyilatkozathoz csatolni tartozik. Szóbeli meghatalmazásra való hivatkozást elfogadni nem lehet.

Az így kiállított Nyilatkozatot a felajánlott ingatlan szerint illetékes városi vagy községi előjáróságához kell vinni „Hatósági záradékolás” végett. (Lásd! Szárnygazdászati Kezelési Utasítás 101. §. 6. pontját.)

Ez egyik igen fontos eleme (ismérve) a Nyilatkozatnak.

Az előjáróság ugyanis a rendelkezésére álló telekjegyzőkönyvi A. és B. lapmásolatokról hivatalosan igazolja, hogy a kibérlésre felajánlott ingatlan a község telekjegyzőkönyvében milyen telekjegyzőkönyvi rend- és helyrajzi, valamint házszám alatt és kinek a nevében áll, továbbá, hogy a bér a helyi viszonyoknak megfelelő-e.

A telekjegyzőkönyvi igazolásnak nagy jelentősége van. A Nyilatkozat ugyanis csak akkor érvényes, ha az a személy, vagy személyek írták alá, akit vagy akiket a hatósági záradék telekkönyvi tulajdonosnak vagy tulajdonosoknak megjelölt. *Több telekkönyvi tulajdonos esetén a Nyilatkozatot valamennyinek alá kell írnia.*

Ha nem valamennyi írja alá, akkor az aláírónak valamennyi telekkönyvi tulajdonos köteles meghatalmazást adni, hogy a bérbeadást nevükben és helyettük is elvégezheti. A Nyilatkozatnak ezt a követelményét szigorúan be kell tartani és ellenőrizni, mert ez perjogi szempontból egyik legfontosabb érvényességi kelteke.

Előfordult, hogy amikor egyik örs részére az új laktanya kibérlése engedélyezve lett, a leadott bérleti szerződések aláírását az ajánlattevő megtagadta és a házastelkét egy jelentkezőnek áruba bocsátotta.

Ekkor szerződés helyett a Nyilatkozatot kellett volna felhasználni, de kitűnt, hogy a Nyilatkozatot nem azok írták alá, kiket a rajta levő hatósági záradék telekkönyvi tulajdonosoknak megjelölt, hanem csak az egyik társtulajdonos. A Nyilatkozatot aláíró társ-, illetve résztulajdonos az örsparancsnoknak annak idején azt állította, hogy a többi tulajdonostól felhatalmazása van. Ezt az örsparancsnok — a jogi következményekkel nem lévén tisztában —, ellenőrzés nélkül elfogadta és bejelentette.

A Nyilatkozatot aláíró utólag elismerte, hogy ő a meghatalmazásról beszélt az örsparancsnoknak, de neki testvéreitől csak szóbeli felhatalmazása volt, amelyet azok később visszavontak tőle.

A kincstár a Nyilatkozatot így szerződés helyett bírólag nem tudta érvényesíteni és az örs elhelyezés nélkül maradt. Ilyen esetben a kincstár csak rendes kártérítési keresetet indíthatna, ez pedig nem érdeke.

Ha laktanya építésére vonatkozó ajánlat érkezik be, akkor a Nyilatkozatot azon telektelekjegyzőkönyvi tulajdonosának vagy tulajdonosainak kell aláírniok, amely telekre a bérbeadandó épületet építeni fogják.

A telekrésztulajdonosok egyikének a tiltakozása is (azon a címen, hogy ő nem írta alá) semmissé teszi a Nyilatkozatot és megakadályozza az építkezést. A telek tulajdonosai közül az engedélye nélkül már felépített épületek le-

bontását is bármelyik követelheti. A meghatalmazás azonban itt is pótolja az aláírást.

Tételezzünk fel egy olyan esetet, amikor a Nyilatkozatra vonatkozó rendelkezések betartása hiányos. A bérlet megkötése ilyen esetben is legtöbbször zökkenő nélkül megtörténik s hibásan kiállított Nyilatkozat mellett is az örs elfoglalja a laktanyát. A megkötendő szerződés a Nyilatkozat érvényét és fontosságát látszólag megszünteti. Baj csak akkor keletkezik, ha a tulajdonos megbánja az ajánlatát és a kiküldött szerződéseket nem akarja aláírni.

A Nyilatkozatot ilyenkor a területileg illetékes kir. járásbírósnak kell bemutatni és annak 3. pontja alapján kérni, hogy sommás eljárással helyezze az örsöt a bérlet használatába. Ha az ajánlattevő a Nyilatkozat érvényességét anyagi vagy alaki okból megtámadhatja, a bíróság a birtokba vagy birlalatba helyezési kérelmet köteles elutasítani. Az örs vagy más csendőrségi alakulat tehát elhelyezés nélkül marad, legjobb esetben az addigi, de nem megfelelő laktanya bérletét hosszabbíthatja meg, de olyan eset is előfordult, hogy az örs szükség-elhelyezést sem talált, hanem a községi előljáróság közbenjöttével ideiglenesen az újabb bérnegyedig polgári házakban szétosztottan kapott elhelyezést s az örsparancsnok az örsirodát a községházán rendezte be.

Az örsparancsnokok mai magánjogi képzettsége nem elégséges ahhoz, hogy a magán- és közokirat-jelleggel bíró Nyilatkozat anyagi és alaki érvényességi kellekeit felelősség mellett felülbírálhassák. De mert ebből a feladatkörből teljesen és mindig nem kapcsolhatók ki, célszerű az örsparancsnokokat minden felmerülő esetben külön-külön kioktatni akár alkalmilag

szóban, akár írásbeli parancs útján. Az általános oktatásnak ezen a téren nincs nagy eredménye. Az ugyanis egy bizonyos idő után feledésbe megy és a legtöbb örsparancsnok saját szellemi képességéhez mérten bírálja el adott esetben teendőinek a fontosságát.

Az állami szerveknek magánjogi ügyekben a jogi képviselőjük és tanácsadójuk a m. kir. kincstári jogügyigazgatóság. Ez azonban Budapesten van. A vidékre való kiszállást a kiszállási költségek megtérítése miatt csak fontos ügyekben rendelheti el az illetékes minisztérium. Az írásbeli megkereséssel való tanácskérés igen részletes tényállásismertetés szerkesztését követeli meg és az ügy elintézését lényegesen késlelteti, mert a válasz megérkezése legjobb esetben is 2—3 hetet igénybe vesz. Így a csendőrség teljesen magára van utalva és csupán saját előrelátása óvhatja meg magánjogi téren a tévedésektől. A Nyilatkozattal kapcsolatban meg kell még emlékezni arról az esetről is, ha a felajánlott ingatlan telekkönyvi tulajdonosa magyar állampolgár ugyan, de külföldön van a (domiciliuma) lakóhelye és valamelyik itt élő rokonát vagy ismerősét bizza meg az ingatlan értékesítésével.

Ez esetben a meghatalmazást nemcsak 2 tanuval kell aláíratni. Nem elég és nem szükséges külföldi közjegyző hitelesítése sem, hanem az aláíró tulajdonos a meghatalmazáson levő aláírásának hitelességét az illetékes államban működő magyar követséggel, illetve konzulátussal köteles igazoltatni.

Ezt a telekkönyvi rendtartás írja elő. Ennek megléte nélkül a Nyilatkozatot vagy a szerződést a telekkönyvi hatóság a bérlet bekebelezé-

sére érvényes és jogosító okmányoknak nem ismeri el.

Bérleti szerződések megkötése.

A Szárnygazdászati Kezelési Utasítás 102. §. 1. pontjától eltérőleg (L! 131.088/VI. b—1929. számú B. M. rendelet) ezidőszereint az új bérletek szerződéseit a kir. kincstár nevében a kerületi parancsnokság köti meg és a belügyminiszter úr hagyja jóvá. A megújítandó bérletek szerződéseit — ha a laktanya minden tekintetben megfelel és bére a belügyminiszter úr által esetről-esetre megállapított alapbért nem haladja túl, az osztályparancsnokság köti meg és a kerületi parancsnokság hagyja jóvá. Egy eredeti bélyegtelen példányt ez esetben a Beadványi Lajstromban előírt időre a belügyminiszter úrhoz kell felterjeszteni.

Költségvetésileg a hitelkeret alapján megállapított alapbérnek (ez örs vagy más alakulat rendszeresített létszáma után) fejenként ezidőszereint gy. örsnél 100—120 P, lovas örsnél 140—160 P számít. De csak abban az esetben, ha a laktanyában annyi férőhely van, hogy legalább egy nős is elhelyezhető.

Nős lakás hiányában a rendszeresített létszám-ból egy főt le kell vonni és az alapbért úgy kell kiszámítani.

Bérletmeghosszabbítás esetén, ha a laktanya nem megfelelő vagy bére az alapbérnél magasabb, a további kibérlésre a belügyminiszter úrhoz kell javaslatot tenni. A megkötött szerződésen ez esetben is a kir. kincstár nevében, mint szerződő fél, a kerületi parancsnokság szerepel és a szerződést a belügyminiszter úr hagyja jóvá.

A szerződés szövegét és alakját a Szárnygazdászati Kezelési Utasítás 84. melléklete szerint kell kiállítani. Ettől eltérni vagy azt megváltoztatni, abból valamelyik pontot kihagyni se előzetesen, se utólag a belügyminiszter úr előzetes engedélye nélkül nem lehet, még akkor sem, ha azt az ingatlantulajdonos kérné.

Az Utasítás előírta mintát *minden esetben* célszerű összehasonlítani a nyomtatványként rendelt, vagy a házilag sajtolás útján előállított úrlappal, nehogy az utóbbi eltérjen a mintától.

Ha a bérlet tárgyát képező ingatlanok több telekkönyvi tulajdonosa van, akkor a szerződés nyomtatott pontjai után új pontként azt kell felvenni, hogy ki hivatott a társtulajdonosok közül laktanyaügyekben a parancsnokságokkal tárgyalni és ki jogosult az összesek nevében a bérösszeget felvenni.

A bérletek felmondásának idejét a törvény, illetve a helyhatósági lakbérleti szabályrendelet a bérbeadók és lakók érdekeinek megóvásából pontosan előírja. A kétoldali szerződés alapján létrejött jogviszonyban a kincstár is magánfél, tehát a szokásos bérnegyedhez kell alkalmazkodnia.

Máskülönben is ilyenkor cserélnek gazdát a lakásbérletek s így ilyenkor lehet laktanyának alkalmas házastelket is a legkönnyebben találni. Ezért a szerződési viszony idejének a kezdetét és végét szigorúan a szokásos helyi bérnegyedhez kell alkalmazni.

Nagyon fontos, hogy a szerződés 6. pontjával tisztában legyünk, mely per esetére a budapesti kir. központi járásbíróság illetékességét köti ki. Az 1911. évi I. t.-c. alapján érvényes Polgári Perrendtartás 19. §-a általános illetékességi oknak az alperes lakóhelyét szabja meg.

(Lakóhely az a hely, ahol a perfelek állandó ottmaradási szándékkal már előzőleg megtelepedtek és amelyet vagyoni jogi személyiségük központjául választottak. Ezt Lakhelybizonylattal kell igazolni a bíróság előtt.)

A kir. kincstár általános illetékességét a Pp. 23. §-a annak a hatóságnak a székhelye szerint állapítja meg, amely az illető perben a kincstárt képviseli. Ez a kir. kincstári jogügyszakigazgatóság.

Ha tehát a laktanyatulajdonos perli a kincstárt, akkor a Pp. 19. §-a szerint a budapesti kir. járásbíróóság illetékes a per vitelére, mert a kincstár az alperes és a jogügyszakigazgatóság székhelye Budapest. Ez összhangban van a Pp. 23. §-ával is.

Ha azonban a kincstár perelne be egy vidéki laktanyatulajdonost, akkor az ő lakóhelye szerint területileg illetékes járásbíróóság lenne jogosult a per vitelére.

Ez ellentétben állna egyrészt a Pp. 23. §-ával is, másrészt a kincstárnak külön kiadást okozna, mert a jogügyszakigazgatóság vidékre kiszálló ügyészeinek napidíját és utazási költségeit meg kellene téríteni.

Ezért lett a szerződés 6. pontjában a kizárólagos budapesti bírói illetékesség megegyezéssel kimondva, hogy a laktanyatulajdonos később ne perelhesse a saját lakóhelyén.

A szerződés 6. pontjában kölcsönös megegyezés alapján megnevezett bíróság hatásköri és területi illetékességgel bír, *rendes bíróság*. Nem szabad összetéveszteni ezt, — amint már előfordult — a Pp. 767. §-ában megnevezett választott bírósággal. A választott bíróság tagjai *magánfelek, magánszemélyek* és nem kir. bírák; őket a szerződő felek saját tetszésük

szerint választják, illetve jelölik meg névszerint valamely előadódó vitás ügyre.

A választott bíró a bíraskodás elvállalására csak saját írásbeli nyilatkozata alapján kötelezhető. A választott bíróság ítéletét a rendes bíróság előtt keresettel meg lehet támadni.

A Közszállítási Szabályzathól kifolyólag a minisztertanács 1937-ben kimondta, hogy a kincstár, illetve a hatóságok választott bíróságban szerződésileg nem állapodhatnak meg. Erre több helyen a 84. mellékletben előírt szerződésminta 6. pontját saját hatáskörben törölték, pedig, mint kifejtettem, itt nem az efajta választott bíróságról van szó; ezt a pontot tehát a szerződésben feltétlenül benne kell hagyni.

Fontos tudnivaló a szerződések mikénti felülbélyegzése is. A 3 drb. eredeti szerződés első példányát a bérbeadó (szerződés szerinti külön megállapodás esetén a csendőrség) köteles a bérleti idő egész tartamára (legfeljebb azonban 10 évre szóló együttes laktanyabér alapul vétele mellett) felülbélyegezni okmánybélyeggel.

A bélyegilleték kiszabását az 1927. évi 12. sz. Cs. K.-ben közzétett 86.115/VI. b—1927. évi B. M. körrendelet az egész bérlettartamra esedékes laktanyabér 0.5%-ban állapította meg. Az 1937. évi 98. sz. Budapesti Közlönyben megjelent 64.700/P. M. rendelet 20% pótlék lerovását írja elő. Így a kiszabot 0.6%-ra emelkedett. Ha a szerződés 10 évnél hosszabb időre szólna, akkor is csak 10 évi bérösszeg után kell a bélyegilletéket leróni. Ha a szerződés bizonytalan időre szól, akkor csak 3 évi bérösszeg után kell az illetéket leróni.

Az illetéket nemcsak okmánybélyeg felragasztásával lehet leróni, hanem készpénzben is az illetékes kir. adóhivatalnál. A kir. adóhivatal ez esetben a szerződés felső részén köteles a leróvás megtörténtét igazolni.

A szerződés 2. és 3. eredeti példányán az illeték leróását a gazdasági vagy a törzsgazdasági hivatali főnök köteles igazolni.

A bélyegilleték leróvásának kiszabására vigyázni kell, a gazdasági hivatalok a laktanyatulajdonossal az örsök útján összezszerűleg pontosan közölgék a reáragasztandó okmánybélyeg értékét, mert tévedés esetén a pénzügyi hatóságok a bérleti szerződést megsemmisítik. Ha a laktanyatulajdonos ennek megfizetése ellen azzal a kifogással tiltakoznék, hogy a felragasztandó bélyeg mennyiségére a téves felvilágosítást a csendőrség adta, úgy per keletkezhetik.

Községekkel kötött lakbérleti szerződések, ha 6 évnél hosszabb időre szólnak, csak akkor válnak érvényessé, ha a felügyeleti hatóságok (vármegyei kisgyűlés) jóváhagyta. Kiskorú tulajdonosok esetén árvaszéki hozzájárulás kell. Alapítványokkal, állami intézetekkel kötött bérleti szerződések érvényességéhez az illetékes minisztérium jóváhagyása szükséges.

Mikor a szerződés érvénybe lépett, az 1929. évi június 6-án kelt 131.088/VI. b—1929. számú rendelet alapján annak egy bélyeges és egy másolatú példányát a kincstári jogügyi igazgatóságnak kell megküldeni, ha a bérleti idő egy évet meghalad, hogy a 12. pont alapján a laktanya épület telke után illetékes telekkönyvi hatóságnál a kincstár bérleti jogát a telekkönyv C. lapjára kebeleztesse be. A jogügyigazgatósággal a tulajdonos állandó lakhelyét is közölni kell.

A szerződésnek tehát úgy alaki, mint anyagi (tartalmi) szempontból alkalmazkodnia kell a vonatkozó utasítás 84. mellékletéhez, mert a bekebelezést a hatóság a Telekkönyvi Rendtartás alapján a legkisebb alaki hiba miatt is visszautasítja.

Itt kell megemlíteni, hogy ha a szerződést a telekkönyvi tulajdonos, vagy tulajdonosok is írták alá, de ezek nem magyar állampolgárok és a szerződést külföldön írták alá, úgy a Telekkönyvi Rendtartás szerint az aláírások valódiságát a lakóhelyük után területileg illetékes (csehszlovák, szerb, román, stb.) törvényszék elnökével, egy ottani közjegyzővel, az igazságügyi és külügyminisztériumokkal kell igazoltatniok. Egyúttal az abban az államban elismert magyar követséggel (ügyvivővel, vagy konzullal) is igazoltatni, illetve láttamoztatni kell az aláírásokat. Máskülönbén a bekebelezést nem lehet végrehajtani. Ezeknek a hatóságoknak azonban mindenike magas összegű illetéket követel, amelyet a bérbeadó tartozik megteríteni még abban az esetben is, ha a kincstár azt előlegezné. Utóbbi esetben a legközelebb esedékes laktanyabérből kell levonni.

Ha a tulajdonos magyar állampolgár, de külföldön él és a szerződést meghatalmazás alapján nem a meghatalmazottja, hanem személyesen külföldön írta alá, akkor aláírásának valódiságát a szerződésen az ottani m. kir. konzullal kell igazoltatnia.

A telekkönyvi hatóság a bekebelezés megtörténtét Végzésben közli. A Végzés tartalmát valamennyi eredeti példányra záradék alakjában kell rávezetni.

A szabály az, hogy ha a szerződés érvénybe lépése után a szerződésben a legkisebb változás

vagy változtatás áll be, azt csak záradék alakjában lehet rávezetni. Javítani a szerződés szövegében nem lehet. Az ilyen záradékot a szerződő felek mindegyikének alá kell írnia.

Bérletek elfoglalása.

Itt a legfontosabb tennivaló az, hogy a laktanyatulajdonos, vagy megbízottjának jelenlétében az illető alakulat parancsnoka csak előzetes alapos átvizsgálás után, amelynek a padlástól a pincéig minden helyiséget magában kell foglalnia, vegye át a kibérelt épületet.

Az átvételt bizottsági jegyzőkönyvben kell leszögezni, amelyet úgy a tulajdonos vagy megbízottja, mint az átvevő parancsnok köteles aláírni. Két példányban kell kiállítani, egyik példányt a tulajdonos kapja, a másik az illető alakulat birtokában marad.

Ha az átvétel rendben történt meg, akkor erről csak egyszerű jelentést kell tenni. Ha azonban az átvett épület nem felel meg a követelményeknek, ha a tulajdonos a Nyilatkozatban, illetve a szerződésben vállalt kötelezettségének egyáltalában nem, vagy csak részben tett eleget, (ha a tetőzet cserepei töröttek, ajtók, ablakok, kályhák rosszak, töröttek, vagy hiányzanak, padlók korhadtak, kerítés, kút, stb. nem felelnek meg a célnak) úgy a jelentéshez az átvételi jegyzőkönyv másolatát is csatolni kell.

Az eredeti jegyzőkönyvet nem célszerű irattárba tenni, mert szükség esetén hosszabb bérleti időtartamnál és parancsnokváltás esetén nehéz megtalálni. Elkallódik, vagy kiselejteződik.

A mindenkor érvényben levő szerződés másolata mellett kell megőrizni. Ez rendszerint nem látszik fontosnak, holott igen nagy kellemetlen-

ségeknek lehet a megelőzője. Előfordult, hogy egyik örslaktanyatulajdonos 20 évi bérlet után, az épület kiürítésekor, az átadási jegyzőkönyv aláírását azon a címen tagadta meg, hogy az épület állaga és ajtai, ablakai, valamint leltári tárgyai a csendőrség használatában teljesen tönkrementek és kártérítési követeléssel állott elő. Az örs jelentette, hogy a kifogásolt hiányságok állandóan fennállottak s ha mégis romlás állott elő, az annak a következménye volt, hogy a tulajdonos a többszöri felszólítás dacára sem tataroztatott kielégítően. A tulajdonos ezt tagadta. Elő kellett venni az átvételi jegyzőkönyvet, nem találták. Bizonyára az átvételről szóló jelentés fogalmazványához lett csatolva — annak idején — és irattárba került. Innen pedig a Cs.—2. jelzésű utasítás 120. pontja alapján ki-sejtítették.

Ellenbizonyíték hiányában a kártérítési per megelőzése céljából a tulajdonossal a kincstár-nak nagyobb összegben ki kellett egyeznie.

Bérletek felmondása.

Ennek még nagyobb a fontossága, mint a bérletek átvételének. Ha nem a legnagyobb körültekintéssel járunk el a felmondásnál, akkor úgy a kincstárt, mint önmagunkat súlyosan megkárosíthatjuk.

A bérleti szerződésekben rendszerint ki van mondva, hogy a bérlet időtartama alatt a bérbeadó nem mondhat fel, a kincstár azonban a szokásos bérnegyedre előzetesen három hónappal bármikor felmondhat.

Ezt a különleges jogot a kincstár azért kö-tötte ki magának, hogy az örs áthelyezésében, vagy feloszlátásában anyagi kötöttségek ne aka-dályozzák.

A kincstárnak ezt a jogát azonban nem sza-bad túlzottan érvényesíteni, mert nem lenne méltányos, hogy egy laktanyát, amelyet a csendőr-ség részére a tulajdonos nagy anyagi áldozattal átalakított, komoly ok nélkül, csak azért mond-jon fel a kincstár, mert egyoldalú szerződése ezt lehetővé teszi. Más eset természetesen, amikor szolgálati okok teszik ezt szükségessé, pl. örs-áthelyezés stb. Megengedhető esetek: a laktanya egyáltalában nem, vagy csak szükségből felel meg vagy azért, mert szűk, vagy, mert az egész-ségügyi szempontok követelik meg a felmondást.

Ilyen esetben azonban a laktanya tulajdono-sát az átmeneti időre nagyobb kiadásba ne vi-gyuk bele laktanyaátalakítás, stb. követelésével. Lényeges itt, hogy ez esetben a kincstár az er-kölcsei jogalapját az azonnali felmondásra el-veszíti.

Megengedhető ok a szerződés lejártá előtti felmondásra az is, ha a laktanyabér a helyi bér-vizonyokat és az örs rendszeresített létszámát figyelembe véve túl magas és a tulajdonos több-szöri felszólításra sem hajlandó bércsökkenésre. Ilyen esetben, ha olcsóbb és megfelelő elhelyezés kínálkozik, a felmondás indokolt.

Általában azonban gondolnunk kell arra, hogy a kincstár a bérleti viszonyban megköve-teli, hogy a szerződő fél a kincstár anyagi érde-keit ne sértse meg, így kedvezményes helyzetét a kincstár sem használhatja ki és neki is szem-előtt kell tartania a velé szerződéses viszonyban levők anyagi érdekeit. (Lásd az 1931. november 6-án kelt 113.492/VI. b—1931. számú rendeletet!) E téren a szolgálati túlbuzgóság előidézheti, hogy a tulajdonos a váratlan és neki károkat okozó felmondás miatt jogorvoslást keres. Na-

gyon nehéz ilyenkor a jogorvoslattal szemben a magánjogi védelmet megtalálni.

A felmondott bérletek tulajdonosai a váratlan felmondásban anyagi sérelmüket látván, a belügyminiszter úrhoz nem egyszer panaszbeadvánnyal fordulnak.

A felmondások szabályszerű végrehajtásához nemcsak szolgálati, hanem közvetlenül igen fontos kincstári és közvetve magán anyagi érdekek is fűződnek. Ma már nem elég a Szárnygazdászati Kezelési Utasítás 103. §-ában foglaltakat foganatosítani, hanem be kell szerezni a területileg érvényes összes vármegyei, városi és községi lakbérleti szabályrendeleteket is. Az illetékes hatóságok ezeket díjmentesen bocsátják rendelkezésre. A lakbérleti viszonyokat ugyanis a szerződésben kikötött, közös megegyezésen alapuló feltételeken kívül, általános érvényű szabályok is rendezik, amelyeket az államhatalom a változó helyi viszonyok méltányolásával a helyhatóságokra ruházott.

Ilyen általános érvényű szabályok, melyek helyenként változhatnak, pl. a bérnegyedek, fél-évek megállapítása, a bérleti idők kezdete, a bérletek felhagyása, a bérletek elfoglalásának módjai, a felmondások végrehajtása és a felmondás el nem fogadásának kölcsönös bírósági érvényesítése.

Az új bérletek elfoglalása körül meg nem oldható nehézségek nem szoktak felmerülni, mert az új laktanyákban a bérlet kezdetének napján lakók már nincsenek, akiknek késedelmessége a beköltözést akadályozná. Ennek oka az, hogy nincsen olyan magánépület, amely valamelyes átalakítás nélkül laktanya céljaira megfelelné. Ennek elvégzése céljából a tulajdonos már jóval előbb kiürített az épületet.

A teljes vagy részleges beköltözést csak a javíttatások és átalakítások elhúzódása szokta hátráltatni (pl. az új falak stb. nem száradnak ki). Ilyenkor nem célravezető a laktanyatulajdonost, hacsak nem a rosszhiszeműség esete forog fenn, perrel fenyegetni és a csendőrségi bérlettől a kedvét már a kezdetnél teljesen elvenni, hanem meg kell győzni, hogy anyagi áldozat árán is az ő kötelessége a bajon segíteni, pl. a helyiségeket fűtteni, az örs részére az el nem foglalható helyiségek helyett ideiglenesen másikat kibérelni stb.

A legjobb megoldás itt is az, ha az örsparancsnok a megelőzést alkalmazza és a bérleti idő kezdete előtt a javítási vagy átalakítási munkálatok menetét ellenőrzi és a szükséghez képest sietteti. Ez az eredményt meghozza, hacsak, mint vis major az időjárás vagy más ilyen akadály nem lép közbe.

A meglévő bérlet elhagyása, illetve a bérlet felmondása már sokkal körülményesebb és még több pontosságot kíván.

A bérelt laktanya felmondásának az idejét tulajdonképpen a belügyminiszter úr szabja meg, ez az időpont azonban majdnem minden esetben egyezik a javasolt felmondási időponttal. A kibérlésre vonatkozó javaslattétel előtt tehát célszerű elővenni a vonatkozó bérleti szerződést, a területileg érvényes helyhatósági lakbérleti szabályrendeletet és mindkettőt áttanulmányozni. Ha a kettő között lényeges körülményre vonatkozó eltérés lenne, úgy a belügyminiszter úr figyelmét erre már előzetesen fel kell hívni vagy még előbb a kérdés mibenállását a kincstári jogügyigazgatósággal kell letárgyalni.

Utólagos vagy a szerződés valamelyik pontjának joghatályba lépése utáni, siettetett tárgya-

lások ugyanis eredményre már nem szoktak vezetni, mert a jog megvédésére törvényben megszabott eljárások határidőhöz vannak kötve, amelynek az elmulasztása a biztosított jog elenyészését vonja maga után.

A belügyminiszter úr által elrendelt felmondást a Szárnygazdászati Kezelési Utasítás 86. számú melléklete szerint kiállított „Értesítő”-vel kell a tulajdonos tudomására adni. Ehhez a fenti utasítás 87. számú melléklete szerinti „Átvételi elismervény”-t kell csatolni, amelyet a tulajdonos a felmondási „Értesítő” átvételekor sajátkezűleg kitölt és vagy postán vagy a hatósági kézbesítő útján a felmondó csendőrparancsnok-sághoz visszajuttat.

Nagyon fontos a Szárnygazdászati Kezelési Utasítás 103. §-a 3. pontjának szigorú betartása. Ez a pont megmondja, hogy az értesítőt a szerződésben kikötött felmondási határidőt megelőzőleg legalább nyolc nappal a helyhatóság útján (és nem az örs vagy a szárnyparancsnokság útján) a laktanyatulajdonosnak kézbesíteni kell. (Pl. háromhavi előleges felmondás esetén augusztus 1-re a felmondási Értesítőt már április 23-ra meg kell küldeni.)

A kézbesítést azért a legcélszerűbb a helyhatóságok útján eszközölni, mert ezeknek a Polgári Perrendtartás 151. §-a alapján hivatalos kézbesítő közegek vannak, városoknak bejelentő hivatalaik, kis- és nagyközségeknek a jegyzők által ellenőrzött és felügyeletük alatt álló községi kézbesítőik.

Igy a magánjogi következmények alóli felelősség postára adás után a csendőrparancsnokságokról a kézbesítési szabályokban jártas és arra hivatott helyhatóságokra háramlík.

A hatósági kézbesítésnek három módja van: 1. Kézbesítés a címzett kezeihez. 2. Pótkézbesítés. (Vele közös háztartásban élő, nagykorú családtag kezéhez.) 3. Kézbesítés letétellel. (A községi előljárásságnál van 30 napig letéve és a lakásra értesítő van kifüggesztve, hogy a felmondási „Értesítő”-t a községházán átveheti. Ez a régi kifüggesztési eljárást pótolja.)

A helyhatóságok, ha a laktanyatulajdonos a felmondást nem akarná elfogadni és az „Értesítő”-t átvenni, a harmadik módot alkalmazzák és 30 nap után az „Értesítő”-t az átvételi elismervénnyel együtt, megfelelő záradékolás után, az érdekelt parancsnokságnak visszajuttatják.

A bérletfelmondási nehézségeknek ez az egyik esete. A másik, hogy a laktanyatulajdonos a felmondási Értesítőt átveszi, de ugyanakkor írásban értesíti a felmondó parancsnokságot, hogy a felmondást bizonyos okokból vagy bizonyos körülményre való tekintettel nem fogadja el. Volt olyan eset is már, amikor a felmondás el nem fogadását semmivel sem indokolta, csak írásban egyszerűen kijelentette azt.

Sohasem szabad a tulajdonossal jogvitába vagy a szerződés magyarázatába bocsátkozni, hanem a községi előljáráshoz értesítése vagy a tulajdonos válaszában kézhezvétele után *azonnal* elő kell venni a helyi lakbérleti szabályrendeletet (ha nincs külön városi vagy községi, akkor a vármegyei érvényes) és meg kell állapítani, hogy az az adott esetre milyen eljárást ír elő. Ezeket a tennivalókat kell késedelem nélkül fogantatosítani. Ha az előírt idő olyan rövid, hogy a késedelem veszéllyel jár, akkor az előljáró parancsnoksághoz távbeszélőn kell jelentést tenni, vagy pedig a szabályrendeletben előírt eljárást saját hatáskörben kell megtenni és az előljáró

parancsnokságnak a kiadvány fogalmazványát utólag tudomás és jóváhagyás végett előterjeszteni.

Ha a felmondás el nem fogadásáról értesült parancsnokság az érvényes szabályrendeletben megfelelő útmutatást nem találta, úgy még a kézhezvétel napján vagy ha ez 14 óra után történt, másnap 9 órakor tanácsadás végett távbeszélőn a kincstári jogügyigazgatóságot felhívhatja. Ezt célszerű megtenni.

Lakásügyekben általánosságban a bérlet tárgyát képező ingatlan területi illetékességű kir. járásbíróóság a lakásügyi hatóság. Vitás ügyekben az jár el. A helyhatósági lakbérleti szabályrendeletek általában úgy intézkednek, hogy ha a felmondás a szerződés vagy a helyi szokások betartása mellett is történt, ha azt akár a bérbeadó, akár a bérlő nem fogadja el, úgy a felmondás érvényességének kimondását az illetékes kir. járásbíróóságtól a felmondás tudomására jutásától számított 8 napon belül a szerződés csatolás mellett írásban kell kérni. *Ennek elmulasztása az érdekelt fél ellentmondása révén a felmondást megneemtörténtté teszi.*

Ez általános szabály. Egyes törvényhatóságoknál, városoknál vagy községeknél lehet ettől eltérő rendelkezés is, de mindenestre a területünkön levő, minden lakbérleti szabályrendeletet nyilván kell tartanunk, hogy szükség esetén kellő időben alkalmazhatók legyenek.

Ha a laktanyatulajdonos valamelyik város vagy község közönsége és a felmondást nem fogadná el, akkor az „Értesítő”-t a területileg illetékes kir. járásbíróóság útján kell még egyszer megküldeni. Ennek átvétele elől nem térhet ki.

A felmondásra törvényileg előírt idő utolsó napján kézbesített „Értesítő” körül nehézségek

szoktak felmerülni. A tulajdonos ilyenkor mindig talál módot arra, hogy a még hátralevő idő alatt a kézbesítést megakadályozza.

Előfordult olyan eset is, hogy a felmondásra kitűzött utolsó napon megküldött „Értesítő”-t a községi előljáróság azzal küldte vissza, hogy kézbesíteni nem tudta, mert a laktanyatulajdonos téli hónapokban Budapesten, X. utcában, Y. szám alatt lakik. Mire a megadott címre, most már ajánlott-expressként feladott felmondó-levelet a posta lebélyegezte, az előírt felmondási idő lejárt és a tulajdonos a felmondást nem fogadta el.

A községi előljáróságot anyagilag nem lehetett felelősségre vonni, mert ő csak saját lakóinak ottani tartózkodási helyét köteles nyilvántartani. Az illető nem tartózkodott a községben, budapesti lakáscímének megszerzése csak magán-értesülés útján történt, így a kézbesítés további sorsáért nem vállalhatta a felelősséget.

A lakásbérleti szabályrendeletek általánosságban a szokásos bérnegyedik hónapjainak 1., 2., 3., 4. és 5. napjait szokták déli 12 óráig a felmondásra kijelölni. (Természetesen vannak ettől teljesen eltérő szabályrendeletek, pl. van olyan is, ahol a bérnegyedik hónapjainak 14-éig érvényes a felmondás.)

Ha azonban minden előre nem látható nehézséget is el akarunk kerülni, akkor jobb az „Értesítő”-t a szerződésileg megállapított felmondási idő első napja előtt már 8 nappal a kézbesítőhöz, illetve a laktanyatulajdonoshoz eljuttatni.

Igen lényeges biztosíték mindennemű magánjogi bonyodalommal szemben az, ha az egész felmondási eljárás bőséges időkeretet kap. Célszerű a legkivételesebb körre szorítani azokat

az eseteket, amikor egy bérlet felmondása anynyira szűk időhatárhoz van szabva, hogy csak távbeszélőn kérhető ki a vonatkozó szolgáltatási rendelkezés. Ilyenkor mindig hajszálon függ az ügy fölött a magánjogi zavar.

Laktanyák tatarozása.

1. Kincstári laktanyáknál.

A csendőrségi épületek karbantartásához szükséges helyreállítások évente rendszerint egyszer kérhetők. A Szárnygazdászat Kezelési Utasítás 105. §-ának 6. pontja az értelemeszerű változtatásokkal érvényben maradt.

A költségvetési hitelkeretek teljes felhasználása céljából azonban gyakorlattá vált, hogy a belügyminiszter úr (az utóbbi években) a kincstári épületek általános tatarozására vonatkozó adatokat külön rendelettel már február közepére bekéri és egyúttal közli, hogy a rendelkezésre álló hitelkeretek mérvéhez igazodva csak olyan helyreállítások engedélyezése kérhető, amelyek elhalasztása az épület állagát veszélyeztetné, egyben megszabja, hogy csak külső tatarozások kérhetők, avagy ezek mellőzendők, és az épületek belső tatarozását kell végrehajtani. A takarékosági rendeleteknek 1931-ben történt megszigorítása óta a rendelkezésre álló hitelkeretek nem elégségesek ahhoz, hogy a szükségessé vált összes helyreállítási munkálatok elvégzése engedélyezhető lett volna.

Erre való tekintettel igen nagy parancsnoki gondot jelent, hogy milyen munkálatokat részesít előnyben és melyek engedélyezésére tesz előterjesztést. Ha a belügyminiszter úr az Uta-

tásban előírt időpont (minden év március vége) előtt bekéri a javíttatásokra vonatkozó javaslatokat, akkor az örsökkel szemben is haladéktalanul intézkedni kell, hogy az Örsgazdászatkézelési Utasítás 82. §. 7. pontja értelmében szerkesztendő kimutatásokat azonnal állítsák össze és terjeszék elő.

Egyes helybéli vállalkozók vagy iparosok árfelhajtó törekvéseinek és az esetleges visszaélések meggátlása céljából szigorúan meg kell követelni, hogy a 100 P-n felüli beszerzésekhez vagy munkálatokhoz az örsök legalább 3—3 ajánlatot szerezzenek be és a legjutányosabbat az egységár helyességét igazoló helyhatósági záradékkal elláttassák. Ennek ellenére mind a három ajánlatot fel kell terjeszteni. Ha három ajánlattevő nem akadt, azt a felterjesztésben indokolni kell. (Lásd az 1927. december 13-án kelt 135.332/VI. b—1927. számú B. M. rendeletet.)

A felterjesztett ajánlatok, illetve kimutatások számszerű helyességét a gazdasági hivatalok ellenőrzik és ennek megtörténtét körbélyegzővel és a főnök aláírásával igazolják.

Itt kell egy nagyon fontos körülményre rámutatni. A belügyminiszter úr a helyreállításokat a bizottsági jegyzőkönyvek és a hozzájuk tartozó költségokmányok alapján engedélyezi.

Ha a kérdéses munkálatok befejezést nyernek, az engedélyezett költségösszegeket a gazdasági hivatalok a pénztári naplóból a visszaidott bizottsági jegyzőkönyvek és ajánlati költségokmányoknak a kiadási tételhez való csatolása mellett írják ki.

Ebből az következik, hogy csak azokat a munkálatokat szabad elvégeztetni, amelyek engedélyezve lettek és csak azokat a költségeket szabad a pénztári naplóból kiírni, amelyek tény-

leg elvégeztettek, mert a csatolt mellékletek ezek igazolására szolgálnak. A mellékletek a kincstári pénzek nyilvántartására szolgáló pénztári naplóhoz való csatolás után elszámolási okirat jellegét veszik fel.

A végzett munkálatok pedig *pontosan és kizárólag* azok lehetnek, amelyeket a belügyminiszter úr engedélyezett.

Ha a munkálatok befejezése után az engedélyezett hitelkeretnél megtakarítás mutatkozik (az előmérleti költségvetést ugyanis nem lehet 100%-os pontossággal összeállítani, ott átalányárban számítanak), a maradványt saját hatáskörben nem lehet semmire sem felhasználni, hanem annak összegszerű bejelentésével egyidejűleg a megmaradt összeg célszerű felhasználására csak javaslat tehető.

A kincstári épületek karbantartására költségvetésileg biztosított összeget a belügyminiszter úr, a beérkezett javaslatokkal arányosan a tavaszi munkálatok során szétosztja. Amint említettük, az előmérleti költségvetések nem teljesen pontosak. Amint előfordul az az eset, hogy egyes helyeken megtakarítás mutatkozik, előfordul az az eset is, hogy az előírányzott összeg nem elég és valamelyik parancsnokság póthitelt kér. A belügyminiszter úr tehát mielőtt a maradványösszegek felhasználását engedélyezné, először a póthitel kielégítésére átutalásokat végez.

A most tárgyalt költségkimutatásokba a kincstári épületek karbantartására vonatkozó, helyreállítási munkálatok elvégzését vagy anyagok beszerzését, illetve ezek költségeit lehet felvenni. A Szárnygazdászati Kezelési Utasítás 105. §. 6. pont c) alpontjának 3. bekezdése meg-

mondja, hogy kincstári épületek átalakítását, bővítését vagy új építkezést esetről-esetre külön kell kérni.

Ennek a szabálynak a betartása különösen most fontos, amikor költségvetési okokból a beruházási hitel folyósítása átmeneti időre be van szüntetve és az ilyen kérdés feletti kedvező vagy elutasító döntést hosszú és bonyodalmas előkészületek és eljárások előzik meg.

A Szárnygazdászati Kezelési Utasítás 105. §. 6. pontját az 1930 október 23-án kelt 78.835/VI. b—1930. sz. rendelet egészíti ki. 300 pengőn aluli helyreállításnál a bizottságban egyszerű szakember, helybeli iparos vehet részt, mint szakértő. A 300 P-n felüli helyreállításokhoz azonban már az államépítészeti hivatal közegének a kirendelését is kell kérni. Ilyenkor a bizottsági jegyzőkönyvet a kirendelt hatósági szakközeg és az őrsparancsnok ott veszik fel.

Ez a rendelet azt is megszabja, hogy az Utasítás 105. §. 6. pontja utolsó bekezdésében említett „nagyobb helyreállítások”, átalakítások, bővítések” alatt olyan munkálatok értendők, melyeknek költsége az 5000 pengőt meghaladja.

A fenti rendeletet kiegészíti az 1933 január 9-én kelt 99.524/VII. b—1932. számú B. M. rendelet.

A Szárnygazdászati Kezelési Utasítás 105. §. 6. pontjának utolsó bekezdésében említett „nagyobb helyreállítások” értékét 3000 P-re szállította le, a 3000 P-n felüli értékű helyreállítási munkákat az államépítészeti hivatal közreműködése nélkül elvégeztetni nem szabad. Egyúttal szabályozza azt is, hogy milyen eljárást kell folytatni a 3000 pengőn aluli helyreállításoknál, ha az államépítészeti hivatal közre-

működése költségmentesen vagy alkalmilag nem lenne biztosítható. Igen fontos rendelet ez.

2. Bérelt laktanyáknál.

A bérelt csendőrlaktanyák tatarozása körüli eljárást a Szárnygazdászati Kezelési Utasítás 105. §. 1—3. pontja írja elő. A bérelt laktanyák parancsnokai is kötelesek arról gondoskodni, hogy a laktanyák jó, tiszta és lakható állapotban legyenek. Ha azonban a laktanyatulajdonos anyagi helyzetét nem vesszük figyelembe és túlzott követelésekkel lépünk fel, akkor a viszony köztünk és a tulajdonos között rövidesen feszültté válik és olyan súrlódások keletkeznek, amelyeknek éppen a laktanyarend és csfn adja meg az árát. Az utasítás idézett §-ának a 3. pontja határozottan megszabja, hogy a bérbeadótól a bérleti szerződés 2. pontjában biztosított kötelezettség teljesítésén kívül olyan szolgáltatásokat, amelyekre szerződésileg külön kötelezve nincsen, nem szabad követelni.

A tatarozás szükségességének a megállapítását tehát nem célszerű egyedül az őrsparancsnokra bízni, mert érthető és természetes törekvése, hogy a maga laktanyáját minél szebbé és jobbá tegye s ebből a törekvésből túlzások is keletkezhetnek.

Tapasztalatok szerint a legtöbb súrlódás oka a bérleti szerződés 2. pontja, amely a háztulajdonosok helyreállítási kötelezettségének idejét csak *általánosságban* állapítja meg és csak a meszelést írja elő határozott időben, 2 évben. Azonkívül szól festett helyiségekről is, s a festés időtartamát „a szükséghez mért időben” kifejezéssel szabja meg. A szükségesség megállá-

pításának jogát azonban kizárólag a parancsnokságra bízza.

A legénységi elhelyezés festéséről egyetlen utasítás sem szól, azt így egy őrsraktanyában külön, szerződésen kívül követelni nem lehet. A meszelt fehérfal a vidéki, kis ablakkal ellátott helyiségeket világosabbá teszi, egészségesebb és tisztább, mert az újrameszelést 2 évenként jogszertint követelni lehet, sok őrsparancsnok mégis arra törekszik, hogy legalább az őrsiroda és a természetbeni lakások falai lehetőleg minél több színben festve legyenek. S ha a laktanyatulajdonos ennek a szerződésen kívüli követelésnek eleget tesz, akkor a festést a meszeléssel azonosítják s 2 évenkénti megismétlését követelik. Olyan egyszerű embereknél, kispolgároknál, mint amilyen a csendőrségi bérelt laktanyák tulajdonosainak tekintélyes része, az alig használt szobáikban egy festés egy emberöltőig tart, így érthető az idegenkedésük az egypár éven belül történő újabb ilyen felhívástól.

Időközben az őrsparancsnok változik. Az utód a laktanyatulajdonostól rossz néven veszi, hogy az elődjének a kérését megtette, az övét meg visszautasította és a viszony feszültté válik.

Nem barátságos hangon tárgyal a tulajdonossal, hanem csak hivatalosan, lehetőleg írásban küldi felszólításait. A végzett munkával nincs megelégedve, kifogásolja. A tulajdonos makacssá válik. Erre jön a bejelentés, hogy a tulajdonos a felszólításnak nem tesz eleget. A laktanyát elhanyagolja. S a végén jön a Szárnygazdászati Kezelési Utasítás 105. §-ának alkalmazása, a hivatalból való helyreállítás, laktanyabérlevonás és olyan viszony, amelynek az őrs belélete és nyugalma látja kárát. Ilyen

esetben a legcélszerűbb más laktanya után puhatolni és a bérletet mielőbb elhagyni, mert egy rosszszemű vagy megbántódott laktanyatulajdonos igen sok kellemetlenséget okoz a kincstárnak és per lesz a vége.

A fent vázolt kellemetlenségnek és egy különben esetleg „jól megfélelő”-nek minősített laktanya elvesztésének nézetem szerint elejét lehet venni, ha az előljárók minden évben maguk szabják meg szemléjük alkalmával, hogy az őrparancsnok a laktanyatulajdonostól milyen javíttatásokat követeljen. A tisztí belátás, méltányosság és mérséklet minden elkerülhető súrlódást megszüntet, az utasítás szellemében, amely minden túlzást tilt. (Lásd még az 1930 június 25-én kelt 75.321/VI. b—1930. sz. B. M. rendeletet.)

A tulajdonosok ugyanis a tulajdonukat képező laktanyák bérbeadásával természetesen tisztességes polgári hasznot akarnak maguknak biztosítani. A kincstár a legtöbb helyen, ahol nincs kényszerhelyzetben, nem fizeti túl a laktanyabéreket. A laktanyabér bruttó összegének legtöbb helyen 50, ahol a pótdadó magas, 60—65%-át a tulajdonos állami (egyenes) adóban (házadó, házbérijövedelemadó) és községi pótdóban fizeti le. A megmaradt részből kell a laktanyát tataroztatnia és ingatlanának hasznát látnia (néha megélnie).

Ha egy 6 gy. csendőrrrel rendszeresített őröt veszünk alapul, úgy a számítás az alábbiak szerint alakul:

A laktanyabér évente 720 P. Ebből adóba fizet 50%-ot, Marad 360 P. Ha valami hasznot is akarunk a tulajdonosnak biztosítani, akkor évente 160 P-nél nagyobb összeget kitevő tatarozást

nem követelhetünk tőle. Falun egy olyan házastelek, amelyben egy 6 fős gy. őr s köztük egy nő elhelyezést talál, 6—8000 P forgalmi értékkel bír. Így a megmaradt 200 P vagyonának alig 2—3%-os kamatozása.

Szegény emberek tulajdonát képező, öreg épületek kibérlését — a kellemetlenségek megelőzése céljából — nem célszerű javasolni, mert azok karbantartása a haszonbérnek az adók levonása után fenmaradó részét teljesen felémésztí és így a tulajdonos a rendes karbantartástól állandóan húzódozni fog. Még célszerűbb elzárkózni az olyan bérlet elől, ahol a szegény laktanyatulajdonos kölcsön felvételével akarja házat csendőrségi célokra átalakítani. Az ilyen bérlet az állandó panaszok, halasztáskérések, alkudozások és laktanyabérelőleg kérések melegágyává válik.

Az Utasítás 105. §-a alapján a bérelt laktanyáknak hivatalból való helyreállítása kérdésében a kincstári jogügyigazgatóság véleményének meghallgatása után a kerületi parancsnokság dönt. A kerületi parancsnokság döntésének írásban való leadása előtt tehát nem lehet előmtékedéseket tenni. Nem lehet pl. nagyobb költséggel járó tatarozások biztosítására az esedékessé váló laktanyabéreket — a döntés megtörténte előtt — a tulajdonosnak való kifizetés helyett a gazdasági hivatal által letétbe helyeztetni, mert ez azonnali panasz, illetve per tárgyat képezi. Utóbbi esetben a kir. járásbíróság a kincstárt a letétbe helyezett laktanyabér azonnali kifizetésében, továbbá a szóbanforgó időre az összeg 5%-os késedelmi kamatának és a felmerült per, valamint felperes ügyvédjének ügyvédi költségei megtérítésében marasztalja el.

A bérelt laktanyák tatarozási követelményeinek felállításánál vagy megszabásánál a bérbeadóra egyoldalúan terhes szerződési feltételek dacára is méltányos, ha tekintettel vagyunk a mai nehéz gazdasági helyzetre és az építési anyagok sokszor ugrásszerű drágulására.

A háztulajdonosok a mai viszonyok között általában rászorulnak bizonyos méltányosságra és kíméletre, hiszen a kincstár is olyan helyzetben van ma, hogy a kincstári laktanyák tatarozására előterjesztett kívánságok igen nagy részét törölni kénytelen és a Szolgálati Utasításnak a laktanyarend és külső csínra vonatkozó szabályait is bizonyos mértékben háttérbe szorítva, csak az épületek állagát veszélyeztető, legszükségesebb javíttatások elvégzését engedélyezi. Természetes, hogy ha a kincstári épületek karbantartása az államháztartást ilyen nehéz feladatok elé állítja, akkor a magánháztartásoknak is óriási feladat jövéteiknek jókarbantartása.

A világháború utáni években, amikor a községi előljárásságok több helyen csak kényszerbérletben tudták volna elhelyezni az örsöt, uradalmak és közületek házastelkeiket a kincstárnak díjmentesen ajánlották fel azzal a feltétellel, hogy az épületek karbantartásáról a kincstár tartozik gondoskodni.

Ezek az ingyenes bérletek igen előnyösnek tündek fel kezdetben; csak egy pár év eltelté után tünt ki, hogy a kincstár karbantartás címén egy hasonló épület forgalmi bérének vagy az egészét vagy a másfélszeresét költötte az épületek s több helyen ezenkívül fizette az adókat is. Egyik ilyen laktanyának a tulajdonosa, illetve annak megbízottja a bérlet felhagyása-

kor a kincstárt mégis kártérítési perrel támadta meg azon a címen, hogy az épület a kincstár használatában kellő helyreállítás hiányában állagában is megsérült és értékéből veszített.

A bérleti szerződés és az Utasítás 105. §-a pontosan leírja, hogy a laktanya tatarozását elhanyagoló tulajdonossal szemben mik a kincstár jogai és milyen eljárást kell tanúsítani. Erre tehát ez az ismertetés nem tér ki, annál is inkább, mert olyan eset még nem fordult elő, hogy a laktanya elhanyagoltsága azért keletkezett volna, mert a csendőrség a szerződésben megállapított jogai betartását a laktanyatulajdonostól ne követelte volna és a laktanyatulajdonos anyagi érdekeit a kincstár, illetve a szolgálat érdekei elé helyezte volna. Nehézség mindig csak a túlzott követelések miatt állott elő. Ezeknek a tompítására pedig célszerű törekednünk, mert a csendőrségnek valószínűleg még hosszú évtizedeken át meg kell maradnia a felállítására óta jól bevált bérleti rendszernél.

Az elhelyezésnél a cél az, hogy az alosztályok elhelyezése bérleti időszakról időszakra állandóan javuljon és a haladással állandóan fokozódó igényeket kielégítse. Ennek elérése szerintem elsősorban abban látszik biztosítottnak, ha mindenki előnyös jogügyletnek és hasznos értékesítésnek tekintti a csendőrséggel kötött bérleti viszonyt.

Az utóbbi időben több ajánlattevő kérte, illetve erőszakos módon keresztülvitte a Nyilatkozatban vállalt kötelezettsége alóli mentesülését azzal az indokkal, hogy a kincstárral kötendő szerződéses viszonyt őt anyagilag megkárosítaná, mert az utólag szerzett hírek szerint a csendőrség a laktanyakarbantartás terén

olyan túlzott követelésekkel lép fel a tulajdonossal szemben, hogy a bérből semmi sem maradna meg, sőt a bérletre ő fizetne rá. Nem kívánatos, hogy ebből közfelfogás legyen.

Nem volna hasznos, ha olyan laktanya-tulajdonosokra volnánk ráutalva, akiknek csak azért fontos és előnyös a kincstárral kötött szerződés, hogy a laktanyabér engedményezése mellett valamelyik pénzintézettől kölcsön felvételét kíséreljék meg, vagy hogy az ingatlanukat fenyegető árverést még ideig-óráig kitolhassák.

Igazán jó laktanyatulajdonos csak kiegyensúlyozott költségvetéssel bíró város vagy község és jómódú ember lehet, aki csendőrlaktanyául bérbeadott ingatlanának a jókarbantartásában a maga érdekeit biztosítva látja és azonfelül a maga erkölcsi érdekelttségét is irányadónak tekinti.

II.

POLGÁRI PERESÜGYEK.*

A csendőrt hivatása a Büntető Törvénykönyv és a Bünvádi Perrendtartás ismeretére kötelezi. Ezek alapos tudásával, a törvény védelmével a hatóságok, bíróságok és a társadalom elismerését kivívta magának.

Szívesen és szorgalmasan foglalkozik a csendőrlégénység büntetőjogi tudásának a fejlesztésével, de már kevésbé, sokszor alig tájé-

* Forrásmű:

Dr. Térfi Gyula min. tanácsos törvénytárgyalkodója.

kozott a jogi ismeretek egy másik ágazatában, a magánjogban és a vele szoros közösségben levő Polgári Perrendtartásban, holott ennek legalább a legszűkebb körű ismerete az ember magánéletben is igen fontos szerepet játszik.

Magánélete a csendőrnök is van, aminek alapja anyagi viszonyainak rendezettsége, amely körülmény szolgálati magatartására is döntő befolyással lehet. A magánjog és a Polgári Perrendtartás ismerete pedig vagyoni jogi viszonyaink és anyagi érdekeink jogszerű megvédésére tesz minket képessé.

Ez a rövid ismertetés a csendőrt a Polgári Perrendtartás keretében inkább, mint alperest mutatja be, mert szolgálataiból kifolyólag egy polgári peres eljárásban csak mint perbehívott alperes szerepelhet. Felperes ugyanis az a természetű vagy jogi személy, aki a keresetlevél beadásával a pert megindítja.

A világháború kitörése előtt a csendőrt polgári peres eljárásba csak két okból kerülhetett:

1. Kizárólag magánéletét érintő anyagi ügyeinek bírói úton való rendezéséből kifolyólag (örökösödési és más természetű vagyoni jogi, nőtartási, valamint gyermektartási perek).

2. Szolgálatával kapcsolatban, ha hivatalos hatalmával visszaélt, vagy fegyverét jogtalanul használta és őt ebben az illetékes parancsnoka vagy valamelyik honvédbíróság bűnösnek mondta ki. Ez is ritka eset volt, mert a sértett rendszerint nem a csendőrt, hanem a kincstár ellen indított kártérítési keresetet s ha a kincstár a pert elvesztette, akkor a csendőrt az okozott kár megtérítésében közigazgatási úton hozott kártérítési határozattal marasztalta el.

A világháború befejezése óta azonban a fenti két ok egy harmadikkal is szaporodott.

Kártérítési perbe lehet a csendőrt akkor is hívni, ha valakinek „szabályszerű hivatalos eljárásából” vagy „jogos fegyverhasználatából” kifolyólag okozott kárt.

Ennek a harmadik perbehívási lehetőségnek alapja a kir. Kúria 72. számú jogegységi döntvénye, amelyben egy katonai fegyverhasználatból kifolyólag kimondta, hogy a polgári bíróságok ítéleteik meghozatalánál nincsenek kötelezve arra, hogy az abban az ügyben hozott honvédbírósági ítéleteket figyelembe vegyék.

A csendőrök pedig a honvéd büntető bíraskodás alá tartoznak. A fenti kúriai döntvény alapján így az állítólagos sértett kártérítési keresetét nem a kincstár, hanem az illető csendőr ellen, vagy úgy a csendőr, mint a kincstár ellen is beadhatja az illetékes bíróságnál.

A kincstár egyelőre a kir. kincstári jogügyigazgatóság „Szervezeti szabályzat”-ából kifolyólag, a szolgálati ténykedése miatt kártérítési perbehívott csendőr ügyvédi képviselőt a jogügyigazgatósággal ma még nem vétetheti át és így a csendőrnek ebben a 3. esetben is, mint magánfélnek kell helytállnia.

Ezért minden csendőrnek a polgári peres eljárás lényegével, nagy fontosságával és alaki, anyagi feltételeivel tisztában kell lennie, mert — amint az eddigi tapasztalat mutatja, a perbehívott csendőrök tekintélyes része a Polgári Perrendtartás szabályaiban való teljes tájékozatlansága miatt nagy anyagi kárt okozott magának és a kincstárnak is.

A polgári peres eljárást szabályait az 1911. I. t. c. állapította meg a „Polgári Perrendtartásban”. A polgári perek vitele *elsőfokban* kétfajta bíróság hatáskörébe tartozik. 1. kir. járásbíróság, 2. kir. törvényszék.

A Polgári Perrendtartás a kir. járásbíróságok hatáskörébe csak a kisebb értékű és gyors bírósági eljárásra alkalmas vagyoni jogi pereket utalja. Az értékhatár 2500 pengő. Ezen értéken belül tehát minden ingó tárgyra vonatkozó vagyoni jogi vagy ingatlanra vonatkozó jogok érvényesítése iránti perek, továbbá örökösödési és váltóperek a járásbíróság hatáskörébe tartoznak. A szerződő felek is kiköthetik a járásbírósági hatáskört közös megegyezéssel, de csak vagyoni jogi ügyletekben. Ennek azonban korlátai vannak.

A per tárgyának értékére való tekintet nélkül a peres ügy természeténél fogva, járásbírósági hatáskörbe utaltattak pl. a bérleti és haszonbérleti ügyek, sommás határperek, ideiglenes nőtartási és házasságon kívüli nemzésből származó követelések iránt indított perek (törvénytelen gyermektartás) stb., mivel gyors elintéztést követelnek.

Kérdés most, hogy a hatáskörükbe utalt ügyekben melyik járásbíróság *illetékes* a per vitelére.

Az általános bírói illetékességet a Polgári Perrendtartás 19. §-a az alperes lakóhelye szerint állapítja meg. Tényleges állományú katonai egyén (csendőrről) állandó szolgálati beosztásának helye a lakóhely jelentőségével bír. Tehát területileg annál a járásbíróságnál kell a vagyoni jogi pereket (ide tartoznak a közönséges kártérítési perek is) keresetlevéllel megindítani, amelynek területén az alperes lakik, aki ellen a per megindul.

Akinek lakóhelye nincs, annak általános illetékességét az a hely jelenti, ahol tartózkodik. Ha tartózkodási helye ismeretlen, akkor a legutolsó lakóhelye. Ha külföldön tartózkodik, akkor a külföldi lakóhelye. (Pp. 21. §.)

A kincstár ellen indított perekben egyrészt a budapesti bíróságok az illetékesek, mert képviselő hatósága — a kincstári jogügyigazgatóság — székhelye Budapest, másrészt azoknak a parancsnokságoknak területileg illetékes bíróságai, amely parancsnokságok ellen jogsértő ténykedésük miatt indított valaki pert.

A kir. törvényszékek hatáskörébe tartoznak a vagyoni perek akkor, ha tárgyuk értéke 2500 pengőt meghalad, továbbá a nem vagyoni perek, mint pl. a házassági és egyéb statusperek, a holtánnyilváníti eljárás, stb.

A per tárgyának az értékére való tekintet nélkül a kir. törvényszékek hatáskörébe tartoznak az olyan kártérítési perek is, amelyeket bírák vagy más állami és önkormányzati (törvényhatósági, községi) tisztviselők ellen azért indít valaki, mert ezek valamelyike hivatalos eljárásában kárt okozott. (Pp. 2. §.)

A bírói gyakorlat a csendőrt az „állami tisztviselő” fogalma alá sorolja s így a fegyverhasználatból vagy más szolgálati eljárásból eredő károk megtérítése érdekében a csendőr személye ellen indított kártérítési perek is a törvényszék hatáskörébe tartozik.

A területi illetékesség szabályai a kir. törvényszéknél is azonosak a kir. járásbíróságokéval.

A pertárgy értékének megállapítására — pl. hogy a csendőr szolgálati eljárása miatt a felperest milyen összegű kár érte — elsősorban a felperes által a keresetlevélben megjelölt érték az irányadó. Ennek azonban nem szabad valószínűlennie, mert ez esetben a bíróság szakértőket hallgat meg és belátása szerint saját maga állapítja meg. A felperes által megjelölt értéket az alperes vitássá teheti.

A pertárgy értékének megállapítása és tisztázása nemcsak bírói hatáskör szempontjából igen fontos, hanem azért is, mert a *perköltsetegeket az érték alapján állapítja meg a bíróság.* Ézért, ha a felperes a pertárgy értékét túlzott összegben jelöli meg, az alperesnek ezt a bíróság előtt azonnal vitássá kell tennie.

A per megindítása az illetékes bírósághoz benyújtott „Keresetlevéllel” történik. Járásbírói eljárásban nem feltétlenül szükséges az írásbeli keresetlevél, mert a felperes személyes megjelenése esetén azt jegyzőkönyvbe is mondhatja. A keresetet Magyarországon csak magyar nyelven lehet megszerkeszteni. Lényeges kelléke, hogy a felperes a jogát, amit érvényesíteni kíván, rögzítse. (Jogállítás annak a jognak a megnevezése vagy körülírása, amelynek kimondására és bírói megállapítására a kereset indul, pl. annak a jogforrásnak, törvénynek, vagy okiratnak a megnevezése, amelyből a követelés származik. Ilyen okirat a szerződés, ajándékozási szerződés, örökbefogadás, kötelezvény stb.) Továbbá a bizonyítékok megjelölése. Végül maga a kérelem, hogy tulajdonképpen az alperest minek a teljesítésére kívánja kötelezni.

A járásbírói eljárás előtt folyó perben a peres felek (felperes, alperes) rendszerint személyesen járhatnak el, de a *kir. törvényszék előtt és a másodfokú fellebbviteli, valamint a harmadfokú felülvizsgálati eljárásban a peres feleknek feltétlenül ügyvéddel kell magukat képviseltetniök.*

A keresetlevél benyújtása után a bíróság, ha a felperes jogállítást valószínűnek látja, az alperest tárgyalásra megidézi. Az „Idézés” tüzetesen megjelöli a helyet és a határnapot, ahol meg kell jelenni. Az idézésen még a megjelenés

órája is fel van tüntetve. Kitűnik belőle az is, hogy meghatalmazott ügyvéd által is kell a feleknek magukat képviseltetniök. A megnevezés és a kötelező ügyvédi képviselőt elmulasztásának törvényes következményeit is tartalmazza.

Igy mulasztás esetén sem a felperes, sem az alperes nem védekezhetik azzal, hogy teendőivel nem volt tisztában. A járásbírósnál az ügyvédi képviselőt 1000 pengő értéket meghaladó, vagyoni jogi per és a váltópernél (az értékre való tekintet nélkül) kötelező.

Az idéző végzést az alperesnek mindig az ellene benyújtott keresetlevél másolati példányának csatolása mellett kell kézbesíteni, hogy a perfelvételi tárgyaláson az ellenbizonyítékokkal és tanukkal jelenhessék meg.

Az idézést a járásbírósnál tárgyalás előtt helyben legalább 3 nappal, belföldön egybeült legalább 8 nappal kell a feleknek megkapniok. Törvényszéki tárgyalásnál 8, illetőleg 15 nap a perfelvételi időköz. Az idézések kézbesítését a bírósági iroda végzi. Katonai (csendőri) személyeket előljáró parancsnokságuk útján kell megidézni. Igen sürgős esetben közvetlen kézbesítésnek is helye van, de az előljáró parancsnokságot erről egyidejűleg értesíteni kell.

Az idézett alperesnek saját jól felfogott érdekében eleget kell tennie az idézésben foglaltaknak és megjelenni tartozik, vagy maga helyett meghatalmazottat küldeni; *kötelező ügyvédi képviselőt esetén pedig feltétlenül ügyvéddel kell megjelenni. A megnevezés vagy a kötelező ügyvédi képviselő hiánya rendkívül hátrányos perjogi következményekkel jár.*

A perfelvételi tárgyalásról igazolatlanul elmaradt alperest a bíróság a felperes kérelmére

elmakacsolja és ellene csupán a felperes állításai és bizonyítékai alapján marasztaló, ú.n. mulasztási ítéletet hoz. (Ha a fél saját hibáján kívül marad el, utólagos igazolással élhet.) Ha az alperes olyankor, mikor az ügyvédi képviselőt kötelező, ügyvéd nélkül jelenik meg, a bíróság a tárgyalást elnapolja, a felmerült költségeket az alperessel megtérítteti és azzal a figyelmeztetéssel tűz ki új tárgyalási napot, hogy ha az új tárgyaláson is ügyvéd nélkül jelenik meg, akkor a bíróság meg nem jelenőnek fogja tekinteni és elmakacsolja. Az ügyvédnek megbízása alkalmával a per vitelére szolgáló meghatalmazást kell adni, mert anélkül a bíróság nem fogadja el, mint a fél képviselőjét.

A Polgári Perrendtartás 112. §-a a teljesen vagyontalan és szegény felperesnek megadja a szegénységi jog alapján való perindítást.

Ez alapon fel van mentve a peres eljárás alatt felmerülő illetékek és bélyegek fizetése alól. A perköltség fedezésére nem köteles biztosítékot adni. Díjtalan ügyvéd kirendelését kérheti. A bírósági kiküldöttek, szakértők, tanúk illetményeit, az esetleg szükséges hirdetmények költségeit az államkincstár előlegezi neki.

A szegénységi jog megadásának alapja a fél vagyoni helyzete. A Polgári Perrendtartás 112. §-a szerint szegény az a fél, akinek jövedelme nem nagyobb, mint a lakóhelyén szokásos napszám. De a bíróságnak ezenfelül megengedi, hogy olyan félnek is megadhassa a szegénységi jogot, aki a perköltségeket csak úgy tudná fedezni, hogy ezáltal hozzátartozóinak (családjának) szükséges tartása sérelmet szenvedne.

Ez a jog a csendőr-alperesekre nézve igen súlyos következményekkel járhat. A csendőr ellen kártérítési pert indító felek rendszerint teljesen szegények s így szegényjogon perelnek. A bíróságok pedig a Pp. 120. §-a alapján az alperest a perköltségek megítélésében rendszerint még akkor is el szokták marasztalni, ha a szegényjogon perelő felperest keresetével elutasították.

Magát a pert perelőkészítő cselekmények előzik meg. Ilyenek a keresetlevél benyújtása, az idézések kibocsátása, egyességi kísérlet. A tulajdonképpeni per két főszakaszra oszlik: a perfelvételi eljárásra és az érdemleges tárgyalásra. A pernek ezt a kettéosztását „cezurá”-nak nevezik.

Ennek indokoltsága abban áll, hogy a modern jogfilozófiai követelmények alapján a mai per a szóbeliség, a közvetlenség és nyilvánosság alapelvein épül fel, ellentétben a régi írásbeli perrel, amelyben hosszú időn át beszerzett periratok alapján ítelt a bíróság. A mai, szóbeli per menete a szóbeli tárgyaláson alapul, ahol a felek egyidőben egymás után teszik meg perbeli nyilatkozataikat, közvetlenül terjesztik elő bizonyítékaikat és a tárgyalás addig tart, amíg az ügyet a bíróság teljesen kimerítve nem látja.

Ezért a szóbeli per érdemleges tárgyalási szakja, amelynek végén a bíróság szabad mérlegelése alapján az ítéletét meghozza, megköveteli, hogy egy olyan tárgyalási szak előzze meg, amelyben a per létrehozására szükséges előmtérkedések megtörténtek. Ezért van szükség perfelvételi tárgyalásra. Ennek feladata, hogy a per előfeltételeinek meglétét vagy hiányát

tisztázza, mert nem lehet érdemleges tárgyalást rendezni, ha az előfeltételek hiányoznak.

Itt tisztázódik, hogy nincs-e pergátló körülmény, hogy a felek valamelyike a perfelvételi határnapot nem mulasztotta-e el, mert ha a felperes ezt elmulasztaná, úgy nincs kereset, mert a kívánt jog érvényesítését *szóbelileg* kell előadni. (A keresetlevél benyújtása ugyanis csak perelőkészítő ténykedés. A per maga szóbeliségen alapul.)

A perfelvételi tárgyaláson dől el, hogy egy alperes a kereset jogosságát elismeri-e, hogy felperes eláll-e a pertől vagy lemond a követelése érvényesítéséről. Ebben a szakban kíséri meg a bíróság az egyességi eljárást is. Az olyan peres ügyeket bocsátják érdemleges tárgyalásra, amelyek a perfelvételi tárgyalás lefolytatása után is fennmaradtak.

A cezurat azonban a Polgári Perrendtartás csak a törvényszéki eljárásban juttatja teljesen érvényre. A járásbíróági eljárásban is van ugyan perfelvételi tárgyalás, de nincs *külön* perfelvételi tárgyalás, hanem a perfelvétel és az érdemleges tárgyalás habár egymástól elkülönülten, de egy határnapon történik.

A perfelvételi eljárás a keresetnek szóbeli előadásával kezdődik. Ez azért fontos, mert ennek az előadásnak egyeznie kell tartalmilag azaz a keresettel, amelyet felperes írásban nyújtott be és amelyet a bíróság az alperesnek az Idézéssel egyidejűleg kézbesített, hogy a perfelvételi tárgyalásra elő tudjon készülni.

A kereset szóbeli előadása után az alperes pergátló kifogásait előadhatja. Pergátló kifogások azonban csak azok, amelyeket a Polgári

Perrendtartás ilyenekül zártan (taxative) felsorol. Mászt pergátló kifogásul előadni nem lehet.

Ilyenek: A kereset érvényesítése nem tartozik a polgári peres útra, hanem közigazgatási útra, vagy iparhatósági eljárásnak kell megelőznie. (Pl. iparossegéd bérkövetelése, községi bírászkodás stb.) A per nem tartozik a kérdéses bíróság hatáskörébe. A bíróság nem illetékes. A kérdéses ügyben írásbeli megállapodás szerint (szerződés) választott bíróságnak kell eljárnia. A felperesnek nincs perképessége. Hogy a felperes a megállapított perköltségre vonatkozó biztosítékot nem helyezte letétbe. Ha a bíróság a pergátló kifogásnak helyt ad, ez a pert megszünteti.

Ha pergátló kifogás nincs, a keresetnek a felperes részéről történt előadása után az alperes az ellenkérelmet adja elő. Az ellenkérelmet járásbírósi eljárásban jegyzőkönyvbe is lehet mondani, de törvényszéki eljárásban írásba kell szerkeszteni és a tárgyalási jegyzőkönyvhöz kell csatolni. Az ellenkérelemben az alperes azt adja elő, amit ő a keresettel szemben kér a bíróságtól. Pl. a kereset teljes egészében vagy csak részletében való elutasítását stb. Az ellenkérelmet indokolni nem szabad.

A felperes a tárgyalások folyamán a keresettől vagy a pertől elállhat, de ez esetben a bíróság a felmerült költségben egyedül őt marasztalja el. A Polgári Perrendtartás megengedi azt is, hogy az ítéletet megelőző szóbeli tárgyalás bezárásáig a felperes új keresetet, az alperes pedig viszontkeresetet indítson, ha a kereset tárgya ugyanaz, mint az előbbi kereset tárgya, vagy ha azzal szorosan összefügg.

A perfelvételi tárgyalás és érdemleges tárgyalás között a törvényszéki eljárásban 30 napos időköznek kell lennie.

Az érdemleges szóbeli tárgyalás a per legfontosabb szaka. A bíróság a felek közvetlen közreműködésével a keresettel érvényesíteni kívánt jog létezését vagy nemlétezését dönti el.

A tárgyalás a felek kérelmének szóbeli előadásával kezdődik. Utána a tényállás tisztázása és a bizonyítékok és ellenbizonyítékok felvétele következik. Ez folytatólagos egészet képez, amely nem számszerint meghatározott perbeszédkeretében vagy alakiségában mozog, hanem addig tart és addig kell folytatni, amíg a bíróság a vitás ügyet végeldöntésre alkalmasnak nem találja. A bizonyítás vagy ellenbizonyítás a felek kötelessége. A bíróság hivatalból semmit sem észlel, bizonyítékokat nem szerez be, csak a felek által előterjesztett bizonyítékokat mérlegeli szabadon.

A Polgári Perrendtartás nem ismeri a kötött bizonyítási rendszert. Bizonyító ok minden olyan ténykörülmeny, amelyből a bíró kövekeztetheti valamelyik fél tényállításának valódiságát. A bizonyítás tárgya az ellenfél által tagadott perdöntő tényállítás.

A bizonyítás eszközei kétfélék: személyi és tárgyi bizonyítékok. Előbbiek a tanuk, vagy a felek (ha esküre bocsátják), utóbbiak dolgok vagy szemletárgyak. Ezek között a legfontosabbak az okiratok. Több esetben a bíróság nem kíván tényleges bizonyítást, hanem megelégszik valami tényállításnak a valószínűsítésével, vagyis olyan okok felhozásával, amelyekből az állított tény valódiságára valószínűséggel következtetni lehet. Pl. a felperes azt állítja, hogy a

peresített pénzüsszeget az alperesnek X. városban adta, de a nyugtát elvesztette. Elég, ha az alperes csak azt igazolja, hogy az állított időben más városban tartózkodott.

Nem kell bizonyítani olyan tényállítást, amelyet az ellenfél beismert a szóbeli tárgyaláson és a tárgyalási jegyzőkönyvben benne van. A beismeréstől meg kell különböztetni az elismerést. A beismerés tényállításra vonatkozik, hogy valami megtörtént. Az elismerés jogállításra vonatkozik, vagyis valamely ügylet jogosságára vonatkozó kijelentés.

Az elismerés a beismeréssel ellentétben nem vonható vissza és csak a magánjog szabályai szerint támadható meg, ha a fél tévedésre, félelemre, vagy testi vagy lelki kényszerre hivatkozik.

A kártérítési követelések mennyiségének adatait sokszor lehetetlen pontosan bizonyítani. Ilyenkor a tényleges kármak (damnum emergens) és az elmaradt haszonnak (lucrum cessans) pénzüsszegbeli nagyságát a bíró legjobb belátása szerint állapítja meg. Amennyiben saját véleményének alkotásához szükségesnek találja, hivatalból, a felek meghallgatása nélkül szakértőket is alkalmazhat, de a szakértőnek a véleménye nem köti a bíróságot, ekkor is saját szabad mérlegelése alapján dönt, mert a szakértő bizonyító ereje csak egy tanu bizonyító erejével azonos.

A bíróság a szakvélemény figyelembevételét belátása szerint mellőzheti is.

Annak a félnek, aki valami tény vagy jogállítást tanuval akarja bizonyítani, a tanuval bizonyítható tényeket a keresetlevélben, illetve az ellenbizonyító írásban előre meg kell jelölnie, mert a bíróságnak mérlegelnie kell, hogy ezek

a tények perdöntő jelentőséggel bírnak-e, mert a felesleges bizonyítással a per csak szükségtelenül elhúzódik.

A fél az érdemleges, szóbeli tárgyalásra tanuját magával is viheti. S ha a kihallgatása szükségessé válik, úgy a bíróság kihallgatni köteles. A bíróság ezenkívül saját belátása szerint hivatalból is elrendelheti tanuk kihallgatását. A tanuk, szakértők költségeit a pervesztes fél téríti meg.

Sokan abban a téves hiszemben vannak, hogy a polgári perben megidézett tanuak nem kötelessége a megjelenés. A Polgári Perrendtartás 296.§-a szigorú kényszerítő és megtorló eszközöket ír elő. Ha a kellően megidézett tanu a kihallgatásra kitűzött napon igazolás nélkül nem jelenik meg, az elmaradásával okozott költségben és 600 pengőig terjedhető pénzbüntetésben marasztalando el. Ha ismételten nem jelenik meg, akkor a költségekben és a pénzbüntetésben újra elmarasztalando és *elővezettethető*. A megtorló eszközöket már az első igazolatlan alkalommal alkalmazni kell és annyiszor kell ismétetni, ahányszor elmarad.

A katonai büntető bíráskodásnak alávetett személyek hasonló megbüntetése vagy elővezetése végett a bíróságnak az illetők katonai előjáróhoz kell fordulnia. A csendőrelőjáróknak tehát a polgári peres ügyben megidézett csendőr-tanuk megjelenését elő kell segíteniök, mert a tanu igazolással csak akkor élhet, ha az elmaradás okát alapos körülménnyel tudja kimenteni s a bíróság csak így helyezi hatályon kívül a marasztaló határozatot.

A megidézett tanu kőteles tanuságtételt tenni. Ha ezt a Polgári Perrendtartás 298. és

299. §-ában előírt eseteket kivéve megtagadja, és a bíróság által el nem fogadott ok nélkül a feltett kérdésekre nem válaszol, ideértve az eskü letételét is, a bíróság köteles a következők következményekre figyelmeztetni s ha ennek ellenére a tanuságtételt újból megtagadja, az okozott kár megtérítésében és 600 pengőig terjedhető büntetésben kell elmarasztalni. Ha ez is eredménytelen maradna, úgy letartóztatható és 6 hétig elzárva tartható.

Katonai bíraskodás alá tartozó személyekre a polgári bíróság csak az okozott költségek megtérítését mondja ki és a megfelelő kényszerítő eszközök alkalmazása végett az engedetlen tanu illetékes elöljáróját keresi meg átiratban, akinek kötelessége a vonatkozót a törvény megtartására kényszeríteni. (Pp. 303. §.)

Tanuképpen nem lehet kihallgatni a lelkeszt arra, amit vele gyónásban közöltek, vagy ha a titoktartás egyházi kötelességéből folyik. Közszolgálatban álló, vagy abból kilépett egyént arra, amivel ez a hivatali titoktartásra vonatkozó kötelességét megsértené, ha a kötelessége alól előzetesen az illetékes fellebbvalója nem mentette fel hivatalból. A felmentést bírői megkeresésre csak akkor lehet megtagadni, ha annak megadása közérdekbe ütközne.

A tanuságtételt törvényes következmények nélkül megtagadhatja 1. a felperes és alperes egyeneságbeli rokona (nagyapja, nagyanyja, apja, anyja, gyermeke, unokája, stb.), testvére, házastársa és jegyese. 2. Ha a tanu ellen a kérdésre adandó válasz bűnvádi eljárás alapjául szolgálna, továbbá egyenes ágbeli rokona, unokatestvére, sógora, jegyesének vagy házastársának testvére ellen szolgálna bűnvádi eljá-

rás alapjául. Idetartozik még az örökbefogadott és nevelt gyermek a gyámjával, gondnokával, örökbefogadó vagy nevelőszüleiével szemben és viszont. A házassági és sógorági viszonynál az nem játszik szerepet, hogy fennáll-e még a házasság. 3. Ha a kérdésre adandó felelet által a tanu vagy egyenes ágbeli rokona becsületében, vagy a tanu ezenkívül esetleg vagyonában jelentékeny kárt vagy sérelmet szenvedne, 4. az ügyvéd, közjegyző, orvos, gyógyszerész, szülésznő és ezek segédei, a hivatásukkal járó titoktartás kötelességéből kifolyólag, ha a titoktartási kötelességük alól nem mentették fel őket, 5. ha a tanu a kérdésre adandó felelettel műszaki vagy ipari titkot árulna el.

A Polgári Perrendtartás a meghatározott formában kiállított okiratot (szerződés, kötelezés, meghatalmazás, nyugta, elismervény, váltó stb.) kiveszi a szabad bírói mérlegelés alól és törvényes bizonyító erővel ruházza fel azért, mert az okirat a legegyszerűbb perbeli bizonyító eszköz. Bármilyen jogügyletnek okirat formájába való foglalása a jogbiztonság erősítésére szolgál, mert per esetén a bíróság eljárását röviddéli teszi. A felek biztonságérzetét megnöveli és a forgalmat szabaddá teszi. Pl. a telekkönyvi hatóságok által kiállított okiratok az ingatlanok adásvételét, jelzálogkölcsönrel való megterhelését annak hivatalos bizonyító erejénél fogva biztonságossá és könnyűvé teszik, mert az azokban foglalt adatokat mindenki valóságnak fogadja el.

Az okirat általában kétféle, ú. m. közokirat és magánokirat. Közokirat az, amelyet a Polgári Perrendtartás hatályosságának területén 1. közhatalóság vagy közhitelességgel felruházott

egyen (közjegyző), 2. hivatalos hatáskörében vagy ügykörén belül, 3. az arra nézve megszbott alak szigorú betartása mellett kiállít. Ha a három kellék közül bármelyik is hiányzik, úgy az okiratnak nincs *közokirati bizonyító ereje*.

A magánokirat kétféle: olyan, amelyik a törvény szerint teljes bizonyítékul szolgál és olyan, amelynek bizonyító erejét az általános elv dacára is mérlegelés tárgyává teheti.

Előbbiek olyan okiratok, amelyek alakiség szempontjából a törvényes kellékeknek megfelelnek. Pl. egy magán végrendelet, amelyet az örökhatyó sajátkezüleg írt és aláírta. Amelyet más írt, de az örökhatyó írta alá és aláírásának megtörténtét két tanu láttamozta. Ha az örökhatyó aláírása vagy kézjegye a végrendeleten bíróilag vagy közjegyzőleg hitelesítve van, ilyenkor tanuk nem szükségesek.

Az olyan magánokirat bizonyító erejét mérlegelheti a bíróság szabadon, amely nincs a fent ismertetetű alakban kiállítva. Az okirattal való bizonyítást a felek a bíróság előtt olyan módon hajhatják végre, hogy a tárgyaláson másolatban felmutatják, ha lehet, vagy ha a bíróság elrendeli, eredetben.

Közjegyző előtt kiállított másolatban is lehet. Ez vonatkozik a kereskedelmi könyvekre is. A nem magyar nyelven kiállított okiratokat hiteles fordításban kell bemutatni.

A perbíróság helyszíni szemlét vagy egy elmozdíthatatlan, vagy nehezen, avagy veszélyesen mozgatható tárgyi bizonyíték eredetijének a megsemlélését is elrendelheti. A szemlét a bíróság hivatalból is elrendelheti és szakértőket is alkalmazhat. Ezt a bizonyítás követlensége enged meg.

A szemle és a szakértő költségeit annak a félnek kell előlegeznie, amelynek érdekében a bíróság ezt elrendelte. Ha a megállapított költségeket a fél a kitűzött időre nem teszi letétbe, a bíróság a szemlét mellőzi.

A szakértő nem a peres felek embere, hanem a bírő segédje, azért esküjét nem utólagosan teszi le, mint a tanuk, hanem promisszorios, azaz előzetes esküt kell tennie. A szakértő költségeit is minden esetben előlegezni kell az érdekelt félnek, de természetesen ezt is a peresztes fél köteles megtéríteni a többi perköltséggel együtt. Ha a bíróság mindkét felet kihallgatta és az eléje tárt bizonyítékokat nem tartja perdöntő jelentőségűeknek, eldönti, hogy melyik felet bocsátja vallomásának esküvel való megerősítésére.

Ezután tér át a bíróság határozatának meghozatalára. A bírői határozatok kétfélek: ítéletek és végzések.

A Polgári Perrendtartás nem elvi alapon álló általános szabályban határozta meg, mikor kell ítéletet vagy végzést hozni, hanem esetenként határozza meg.

Ha a perben előadott bizonyítékok érdeme végleges eldöntésre alkalmas, akkor a bíróság végítéletet hoz. A marasztalás a felperes keresetleivelében, majd a tárgyaláson szóbelileg előadott kérelmén túl nem terjedhet, annál csak kisebb vagy csekélyebb jelentőségű lehet. Ez áll a kamatra is, nemcsak a tőkére. A bíróság ugyanis senkinek sem íté meg többet, mint amennyit kért, mert az elszenvedett sérelmét mindenkinek magának kell a legjobban tudnia.

A jogerőre emelkedett ítéletek alapján (úgynevezett végrehajtható közokiratok) az illetékes

bíróságnál, ha az elmarasztalt fél nem fizet vagy nem teljesít valami szolgáltatást, először biztosítási, majd kielégítési végrehajtást lehet kérni.

A bíróság a végrehajtást a pernyertes fél (hitelező) kérelmére az adós ingóságaira vagy ingatlanaira, avagy mind a kettőre elrendelheti.

Az adós fizetését és lakbérét a kiküldött végrehajtó által kibocsátott letiltási rendvelény-nyel foglalják le, amely a munkaadót kétszeres fizetés terhe alatt tiltja el attól, hogy az adós fizetésének lefoglalható részét neki kifizethesse. A végrehajtási törvény a létminimum alatti részt a fizetésből a lefoglalás alól mentesíti. ennek megállapítása az adós társadalmi és családi viszonyához, valamint a megélhetési és közgazdasági viszonyokhoz képest változik. A munkás-ember keresetének létminimuma most 80—100 P körül mozog.

Állami vagy önkormányzati stb. szolgálatban állók össz-illetményeinek egyharmad része foglalható le, de ma bizonyos esetekre van korlátozva. A legénységi állománvú csendőregyének zsoldja a világháború után, 1929-ig letiltási rendvelénnel nem volt lefoglalható. 1929-ben azonban törvényileg szabályozva lett, hogy nőtartás és házasságon kívüli nemzésből származó törvénytelen gyermektartás címén zsoldiuknak egyharmad része bírói úton lefoglalható. A kincstárnak okozott kár megtérítésére illetményük egyharmad része szintén lefoglalható, de ez tényleges szolgálatban állókkal szemben közigazgatási úton történik.

A végrehajtási törvény szociális felfogásából kifolyólag nem foglalhatók le bizonyos bútordarabok, bizonyos mennyiségű ruházat és olyan

eszközök, szerszámok, amelyek valakinek a mestersége üzéséhez tartoznak. (Pl. ágy, varrógép.)

A jogerőre nem emelkedett elsőfokú bírósági ítéletek ellen a másodfokú bíróságokhoz, az ítélet közlésétől 15 napon belül, fellebbezésnek van helye. Az ítélet közlése a járásbírói eljárásban az ítélet szóbeli kihirdetése, törvényszéki eljárásban rendszerint az írásbeli ítélet kézbesítésének napjától számít.

A járásbírói fellebbezési bírósága a felettes kir. törvényszék, a törvényszéktől fellebbezett perekben a felettes kir. tábla. A fellebbezést mindig az ítéletet hozó elsőbíróságnál kell benyújtani.

Ha a felek valamelyike a másodfokú, fellebbezési bíróság ítéletét is sérelmesnek találja, úgy a harmadfokú bírósághoz (kir. tábla és kir. kúria) 15 nap alatt felülvizsgálati kérelmet nyújthat be. A felülvizsgálati kérelmet a másodfokú, vagyis a fellebbezési bíróságnál kell benyújtani írásban, amelyet az ügyvéd ellenjegyezni köteles. A felülvizsgálati kérelem benyújthatásának lehetőségeit azonban a Polgári Perrendtartás szűkre szabta. A felülvizsgálat már csak jogkérdésben határoz, a ténykérdés vizsgálatába már nem megy bele, hanem a fellebbezési bíróság ténymegállapítását veszi alapul.

Jogerőre emelkedett ítélettel szemben a *perújítás* az egyetlen ú. n. rendkívüli perorvoslat. A törvény azonban taxatív, szorosan előírja azokat a semmisségi okokat, amelyek alapján perújítási keresetet lehet indítani. Négy csoportba osztja: 1. a pernek nem volt törvényes bírója, 2. a pervezetés fél hiányosan volt képviselve, 3. a fél büntetendő törvénybe ütköző

okok miatt lett pervesztes és azt bizonyítani tudja. 4. Az alperes tényállása, amin az ítélet nyugszik, megdönthető. Más esetekben perújításnak helye nincsen. A perújítási keresetet annál a bíróságnál kell benyújtani, amelyik a jogerőre emelkedett végítéletet meghozta. A perújítás határideje hat hónap, amely a végítélet jogerőre emelkedésének napjától számít.

Még a mulasztási ítéletről kell szólnunk. Ha az alperes a kellőképpen kézbesített idézés dacára a perfelvételi tárgyaláson nem jelenik meg, illetve a határnapot igazolatlanul elmulasztja, úgy a bíróság a felperes kérelmére a kereseti kérelemben foglaltakban mulasztási ítélettel egyoldalúan elmarasztalhatja (elmakácsolás). Ugyanez az eset, ha kötelező ügyvédi képviselőt esetén az alperes előzetes bírói figyelmeztetés és tárgyalás-elnapolás dacára újból ügyvéd nélkül jelenik meg. Ha az alperes az érdemleges tárgyalásról marad el igazolatlanul, úgy a felperes kérelmére a bíróság a tárgyalást megtartja és a korábbi tárgyalások eredményét veszi figyelembe ítélete meghozatalánál.

A mulasztás orvoslásának két módja van: *igazolás és ellentmondás*. Igazolásnak akkor van helye, ha a fél 15 napon belül igazolni tudja a bíróság előtt, hogy a határnapon önhibáján kívül (betegség, halaszthatatlan szolgálati elfoglaltság) nem jelenhetett meg.

Ha a bíróság az igazolásnak helyt ad, úgy új tárgyalási napot tűz ki. Ha ezt is elmulasztaná a fél, további igazolást nem kérhet (Bp. 458. §.) A igazolást elutasító végzés ellen 8 napon belül felfolyamodásnak van helye.

A perfelvételi napnak az alperes részéről történt elmulasztása esetén a marasztaló, mulasztási ítélet ellen *ellentmondásnak* van helye,

Az ellentmondásban az alperesnek semmivel sem kell indokolni az ellentmondó kijelentését, hogy az ítéletet miért akarja megtámadni.

Határideje a mulasztási ítélet kézbesítésétől számított 15 nap.

A kellő időben benyújtott ellentmondásnak a végrehajtásra halasztó hatálya van (Bp. 461. §.)

Az ellentmondásra kitűzött új határnapon az alperes perbebocsátkozása után a bíróság az érdemleges tárgyalást a perfelvételi tárgyalás után folytatólag azonnal megtartja. A tárgyalás eredménye alapján a bíróság az ellentmondással megtámadott mulasztási ítéletet egészben vagy részben fenntarthatja vagy esetleg hatályon kívül helyezi.

Egy különleges neme a peres eljárásnak még az úgynevezett „Fizetési meghagyás” kibocsátása. Akinek a követelése ugyanis készpénzből áll és ezt a bíróságnál bemutatható eredeti vagy hiteles másolatú okmánnyal igazolni tudja (nyilvános vezetésre kötelezett cég a kereskedelmi könyv kivonatával, folyószámla kivonat), a bíróságtól az adós ellen fizetési meghagyás kibocsátását kérheti.

A bíróság ilyenkor idézés kibocsátása és tárgyalás kitűzése helyett a fizetési meghagyást kibocsátja, amelyben az adóst felszólítja, hogy a követelt összeget és ügyvédi, stb. költséget 15 nap alatt (váltóügyben 3 nap alatt) fizesse meg, vagy kifogásait ugyanannyi idő alatt írásban nyújtsa be. Ha az adós 15 napon belül nem fizet és ellentmondással sem él, a hitelező végrehajtást kérhet ellene. Ha azonban kifogással él, akkor a bíróság rendes peres eljárásra utasítja a hitelezőt és szóbeli tárgyalást tűz ki.

Láthatjuk, hogy a legkisebb perbeli mulasztásnak milyen súlyos jogkövetkezményei vannak.

Ezért minden csendőrnek saját jólfelfogott érdeke követeli meg, hogy a polgári per tárgyalására kézbesített idézésnek pontosan megfeleljen és a törvényben előírt ügyvédi képviseltetést azon a címen, hogy nincs pénze, vagy az ügyvéd magas tiszteletdíjat követel, ne mulassza el.

Ha pedig fegyverhasználatból, vagy szolgáltatás teljesítéséből kifolyólag kártérítés címén perbefogták, úgy azt szolgálati úton, vagy ha már arra nincs idő, a kerületi parancsnokságnak az őrsparancsnokság közvetlenül *azonnal* jelentse be, hogy a szükséges útbiztosításokat magatartására nézve megkaphassa.

Mindezek a legelenyebb szabályai és ismeretei annak, hogy magánjogi érdekeinket meg tudjuk védeni. Előforult esetek bizonyítják, hogy több csendőr került helyrehozhatatlanul súlyos anyagi helyzetbe azért, mert ezen a téren teljesen tájékozatlan volt. Ha pedig valaki még nemtörődomséggel is kezeli a magánjogi peres ügyét, akkor csak pervesztes lehet, amiért bizony senki sem fogja sajnálni.

M. kir. belügyminisztérium.

Belügyminiszter: dukai és szentgyörgyvölgyi Széll József m. kir. titkos tanácsos.

Politikai államtitkár: tahvári és tarkeői Tahy László dr. m. kir. titkos tanácsos.

A rendészeti csoport vezetője: dr. Tomcsányi Kálmán államtitkár.

A karhatalmi osztály vezetője: dr. Szemerjay-Kovács Dénes miniszteri tanácsos.

A közbiztonsági osztály vezetője: dr. Boór Aladár miniszteri osztályfőnök.

A belügyminisztérium csendőrségi osztályainak ügyköre:

I.

VI. b. (csendőrségi szolgálati) osztály:

a) Szolgálati ügyek:

Tiszti és legénységi állomány megállapítása. Tiszti és legénységi ügyekhez anyagi szempontból való hozzájárulás.

Szervezési ügyek. Tiszti és altiszti parancsnokságok felállítása, áthelyezése, megszüntetése, lovasítás, gyalogosítás.

Közbiztonságra vonatkozó összes ügyek. Összpontosítások, megerősítések, karhatalmi intézkedések. Fegyverhasználatokra és fontosabb közbiztonsági zavarokra vonatkozó ügyek tárgyalása. Karhatalmi és anyakönyvi létszám, továbbá tanácsosok létszámának nyilvántartása.

Vasútbiztosítások. Különleges biztonsági intézkedések (Kenderes, Gödöllő stb.).

Határszéli ügyek. Légoltalmi ügyek.

Interpellációk.